

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

Bakalářská práce

Libuše Janišová

Problémy začínajícího učitele informatiky základní školy

Olomouc 2020

vedoucí práce: PhDr. Jaromír Basler

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem *Problémy začínajícího učitele informatiky základní školy* zpracovala samostatně a veškerá literatura, kterou jsem použila, je uvedena ve zdrojích, které jsem součástí bakalářské práce.

V Olomouci dne .....

Podpis .....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu PhDr. Jaromíru Baslerovi, za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytl při zpracování této bakalářské práce a přátelský přístup. Dále bych ráda poděkovala učitelům a učitelkám za ochotu spolupracovat a poskytnout rozhovory pro zpracování praktické části mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod	6
1 Učitel a jeho profese	8
1.1 Učitel informatiky	8
1.2 Základní legislativa učitele informatiky a školství	10
2 Fáze vývoje učitele informatiky	13
2.1 Začínající učitel.....	13
2.2 Uvádějící učitel	14
2.3 Fáze profesionalizace a profesní dráha učitelů	16
3 Kategorizace problémů začínajícího učitele informatiky	18
3.1 Problémové profesní činnosti	18
3.1.1 Práce se školními dokumenty	19
3.1.2 Administrativní povinnosti.....	19
3.1.3 Integrace	20
3.1.4 Splnění edukačních cílů.....	20
3.1.5 Materiální vybavenost	20
3.1.6 Rozvrh hodin	21
3.1.7 Pomáhající učitel	21
3.1.8 Bezpečnostní pravidla	21
3.1.9 Zaměstnání v období prázdnin	21
3.1.10 Kázeň.....	22
3.2 Osobnostní problémy	22
3.2.1 Osobnost učitele	22
3.2.2 Představy o vyučování.....	23
3.3 Socializační problémy	23
3.3.1 Komunikace učitele s žáky.....	23
3.3.2 Vztah učitele se žáky.....	24

3.3.3 Postoj rodičů.....	24
<u>3.4</u> Projekt o faktorech způsobující problémy	25
<u>3.5</u> Determinace faktorů.....	25
4 Praktická část	28
4.1 Výzkumné cíle a výzkumné otázky.....	28
4.2 Výzkumná metoda	28
4.3 Výzkumný soubor	29
4.4 Analýza a interpretace dat	30
4.5 Shrnutí a diskuse výsledků kvalitativního výzkumu	51
Závěr	54
Seznam zkratk	56
Seznam literatury a zdrojů	57
Příloha	I

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá problémy začínajících učitelů informatiky na druhém stupni základní školy. Po vystudování pedagogického oboru učitelství jsou často první kroky v pedagogické praxi obtížné. Mnohé důvody i nejčastější problémy jsou popsány v této práci. Očekávání absolventů pedagogických oborů jsou mnohdy velmi odlišné od reality. Nejčastější změny nejsou v přímém výkonu práce vyučování, ale spíše v ostatních oblastech práce, o kterých často ani neví, že budou z velké části náplní jejich práce.

Jak popisuje Podlahová (2004) musí začínající učitel konat i běžné a rutinní záležitosti jako je příprava učebny, udržování technických prostředků, opravy písemných prací, vedení pedagogické dokumentace, hodnocení žáků, hodnocení třídy, dozor, starost o nástěnku, knihovnu, sklad učebnic, školní výlety a exkurze, revize školního vzdělávacího programu apod.

Díky pedagogickým praxím jsem získala vlastní zkušenosti a představu o práci učitele informatiky a mohla jsem nahlédnout do zákulisí této práce. Pozorovala jsem různé přístupy učitelů k obsahu učiva, předávání znalostí, komunikaci s žáky, ale i jejich rodiči. Rozlišovala jsem způsoby forem výuky a využívání možností a technologií při výuce informatiky. Absolvovala jsem přednášky na téma práce učitelů i besedy týkající se problémů začínajících učitelů. Práce učitele informatiky mě velmi zajímá a chtěla bych být připravena nejen na přímou výuku, ale i všechny okolnosti, které se této práci týkají. Téma této bakalářské práce jsem si zvolila pro nejlepší možnou připravenost pro tuto práci, ale také pro podporu dalších budoucích učitelů, kteří budou mít stejné otázky jako já.

Cílem této práce je poukázat na problémy, které se vyskytují při nástupu do práce učitele po absolvování vysokoškolského studia. V případě, že absolvent zná nejčastější problémy při nástupu do práce, může se na ně lépe připravit, a to jak znalostmi, tak svým přístupem k práci. Bude si umět lépe představit svou budoucí práci se všemi okolnostmi a povinnostmi. Pokud je uchazeč o své budoucí práci informován, bude na ni i lépe připraven a může tím i omezit prvotní negativní pocity a možný syndrom vyhoření.

Bakalářská práce má dvě části – teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zaměřuje na teoretický vhled do problematiky učitele informatiky, problémech začínajícího učitele a všech okolnostech týkajících se jeho práce. Popíšeme, kdo je učitel informatiky, jaké jsou fáze vývoje učitele a jeho profesní dráhy. Zaměříme se na kategorizaci problémů

začínajícího učitele informatiky a tyto problémy více přiblížíme. V souvislosti s profesí učitele na základní škole také vymezíme legislativu, která se k danému tématu vztahuje.

Praktická část je zaměřena na kvalitativní výzkum. Pro svoji práci jsme si vybrali polostrukturovaný rozhovor s učiteli informatiky na základní škole. Tato metoda využívá určených, předem daných otázek, ale umožňuje také další doptávání a vysvětlení. Díky této metodě je možné lépe pochopit souvislosti a vidět přímou reakci učitele informatiky.

1 Učitel a jeho profese

Učitel, tedy pedagogický pracovník, je podle zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících definován jako „...ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímo speciálně-pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělání na základě zvláštního předpisu.“ (MŠMT, Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, 2004, s. 1). Tuto profesi může vykonávat osoba, která plní určité předpoklady pro výkon pedagogického pracovníka, mezi které patří právní způsobilost, odborná kvalifikace, bezúhonnost, zdravotní způsobilost, znalost českého jazyka (MŠMT, Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících).

Učitel a další pedagogičtí pracovníci se zabývají oborem péče, výchovy a vzdělávání dětí a dospělých. Tyto činnosti mohou vykonávat ve škole, ve výchovných, vzdělávacích, volnočasových nebo jiných školských zařízeních. Rozsah jejich práce se váže na danou instituci a také na věkové, kulturní, zdravotní a sociální zvláštnosti jedinců. Učitelé a další pedagogičtí pracovníci spadají do kategorií diferencovaných podle stupně a druhu školy a školských institucí. Tyto kategorie stanovuje vyhláška MŠMT č. 139/1997 o podmínkách odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků a zákon o pedagogických pracovnících (Vašutová, 2004).

Učitel druhého stupně základní školy svou odbornou kvalifikaci získá studiem na vysoké škole v akreditovaném magisterském studijním programu. Zároveň s obory své odborné kvalifikace také splněním pedagogického oboru, který je zaměřen na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů. Kvalifikaci pro učitelství informatiky na základní škole je možné získat v rámci bakalářského a navazujícího magisterského studijního programu nebo formou pedagogické nástavby v oboru informatika (MŠMT, zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů).

1.1 Učitel informatiky

Učitel informatiky je ten, který umožňuje žákům dosáhnout základní úrovně informační gramotnosti. Tedy získat základní dovednosti pro ovládání výpočetní techniky a moderních technologií. Naučí žáky, jak se orientovat ve světě informací, pracovat s informacemi a využívat je i v praktickém životě. Z důvodu zvyšující se potřeby ovládání

základních dovedností s výpočetní technikou, byla výuka informatiky zařazena jako povinná součást základního vzdělávání na prvním a druhém stupni. Cílové zaměření je na poznávání úlohy informací k využívání moderních technologií, porozumění toku informací, které umí zpracovat, přenést, vyhledat a prakticky využít, využít výpočetní techniky pro zvýšení efektivnosti své práce a organizaci práce, tvoření prezentace výsledků své práce, respektování práv při využívání programů a softwarů, mít odpovědný a etický přístup k různým obsahům na internetu a šetrnou práci s výpočetní technikou. (Národní ústav pro vzdělávání: RVP – ZV 2017 červen, [online], 2019).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy také vydalo Metodické doporučení k výuce vzdělávacího oboru Člověk a svět práce na druhém stupni základní školy. Minimální časová dotace určená v RVP ZV k realizaci oboru Člověk a svět práce se dostaneme na 100 až 110 vyučovacích hodin, které by měli být realizovány na druhém stupni základní školy. Časová dotace informatiky a techniky si určuje každá základní škola na základě školního vzdělávacího programu. Obsahem oboru Člověk a svět práce je technická část a práce s technologiemi. Patří tam například práce s technickými materiály, pěstitelské práce a chovatelství, příprava pokrmů, využití digitálních technologií a laboratorní techniky (MŠMT, [online], 2020).

Národní ústav pro vzdělávání (NÚV) vydává informace ohledně rámcově vzdělávacích programů, jejich výstupů, rozvoje a revizí. Uvádí rámcově očekávané výstupy z informatiky a digitální gramotnosti pro předškolní vzdělávání, první stupeň základní školy, druhý stupeň základní školy a střední školy (NÚV: RVP – ICT, [online], 2019).

Rámec očekávaných výstupů z předmětu informatika pro druhý stupeň základní školy (informační výchova/ICT) definuje čtyři oblasti a z každé oblasti očekávané výstupy. Pro oblast **data, informace a modelování** se předpokládá vysvětlení rozdílu mezi daty a informacemi, jejich vyhodnocování a vyhodnocování chyb v interpretaci. Žáci by měli být schopni zvolit si vhodný formát pro přenos a uchování informací. Vhodně využívat grafy a další ikonické modely. V případě chyby ji dokázat najít, opravit a vybrat si vhodný způsob řešení, který dokáže odůvodnit. V oblasti **algoritmizace a programování** dokáže vysvětlit postup algoritmu a určit problém, který algoritmus řeší. Dokáže rozdělit algoritmus na jednotlivé kroky a jednotlivé řešitelné části, upravit daný algoritmus pro jiné problémy, ověřit správnost postupu svého i cizího algoritmu. V určitém programovacím jazyce je schopen sestavit přehledný program pro řešení problému, při kterém využívá opakování, větvení, proměnné nebo i paralelní spouštění podprogramů. Oblast **informačních systémů**

se zaměřuje na účel informačních systémů, které používá k vyhledávání, vkládání, upravování dat přes uživatelské rozhraní. Využívá tabulky, funkce a vzorce. V oblasti **počítače a jeho ovládání** se učí o počítačové soustavě, využití paměti, běžných vstupní a výstupních zařízení. Uvede příklady sítí, jejich znaky. Nastavuje oprávnění pro přístup ze vzdálených počítačů i z online aplikací. Umí si poradit s typickými závadami počítače, omezí riziko ztráty nebo zneužití dat na minimum. Orientuje se ve vývoji digitálních technologií a umí zhodnotit jejich přínos a rizika (NÚV: Informatika [online], 2019).

Rámeček očekávaných výstupů z digitální gramotnosti se dělí na 3 oblasti: **Člověk, společnost a digitální technologie, Tvorba digitálního obsahu a Informace, sdílení a komunikace v digitální světě**. První zmíněná oblast se zaměřuje na využití digitálních zdrojů ve svém okolí pro zlepšení a usnadnění různých situací v životě. Také v souvislosti s rozvojem společnosti, pro školní prostředí i plánování svého času a učení. Svě digitální zařízení si dokáže udržet zabezpečená, chránit data před zneužitím a rozpozná rizikové situace, na které umí vhodně reagovat. Svě zdroje cituje ve své práci a je si vědom autorských práv. Při běžných technických problémech si sám poradí s opravou nebo si najde návod k řešení. V poslední zmíněné oblasti se zaměřuje na informace získaných z různých digitálních zdrojů, ukládá informace tak, aby je mohl použít i někdo jiný a rozuměl jim. Pomocí digitálních technologií dokáže komunikovat a sdílet (NÚV: Digitální gramotnost [online], 2019).

1.2 Základní legislativa učitele informatiky a školství

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vymezuje legislativu, která se týká, pedagogické profese, vzdělávání, oboru informatika, dalším vzdělávání pedagogických pracovníků a vzdělávání žáků se specifickými potřebami (MŠMT, [online], 2019).

Školský zákon:

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění. Tento zákon upravuje a stanovuje podmínky výchovy a vzdělávání v předškolním, školním, středním a vyšším odborném vzdělávání. Současně se zabývá školními zařízeními, kde probíhá výchova a vzdělávání. Také se zabývá právy a povinnostmi fyzických a právnických osob, které vykonávají správu v oblasti školství (MŠMT, [online], 2019).

Zákon o pedagogických pracovnících:

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění. Tento zákon se zabývá úpravami sjednávání doby trvání pracovního poměru na dobu určitou, důležité předpoklady pro výkon pedagogického pracovníka v jeho činnosti, pracovní dobu a další vzdělávání pedagogických pracovníků. Jedná se o zákon, který se vztahuje na ty pedagogický pracovníky, kteří pracují ve školách a školských zařízeních zapsané v rejstříku škol a školských zařízení a ty, kteří pracují v zařízení sociálních služeb (MŠMT, [online], 2019).

Vyhlášky:

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů. Tato vyhláška vymezuje druhy dalšího vzdělávání pro pedagogické pracovníky. Zabývá se studiem v oblasti pedagogických věd, studiem pedagogiky, studiem pro asistenty pedagoga i pro ředitele škol a školských zařízení. Dále uvádí možnosti rozšíření odborné kvalifikace, doplňující studium k rozšíření odborné kvalifikace či doplňující didaktické studium cizího jazyka. Zaměřuje se také na studium dalších pedagogických pracovníků jako je výchovný poradce, studium specializovaných činností a průběžné vzdělávání. Druhá část vyhlášky se zaměřuje na akreditační komisi, její složení a činnost. Třetí část je vymezena pro kariérní systém pedagogických pracovníků a čtvrtá část je o společných, přechodných a závěrečných ustanoveních (MŠMT, [online], 2019).

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění účinném od 1. 1. 2020. Tato vyhláška je zaměřena pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami z různých důvodů, které jsou díky inkluzi často zařazovány na základní školu. Také se zabývá žáky nadanými a mimořádně nadanými, které vykazují vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, pohybových, manuálních či sociálních dovednostech (MŠMT, [online], 2019).

Mezinárodní dokumenty:

Všeobecná deklarace lidských práv a svobod OSN 1948, která pojednává o úctě, právech a svobodách, které mají zajistit vnitrostátní a mezinárodní opatření. Státy, které tuto úmluvu přijali se zavazují k tomu, že všichni lidé se rodí svobodní, jsou si sobě rovní

v důstojnosti i právech. Všeobecná deklaráce lidských práv a svobod vypisuje všechny práva, který má každý člověk na světě (MŠMT, [online], 2019).

Úmluva OSN o právech dítěte 1989 popisuje všechna práva dětí, čímž se rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let. Státy, které Úmluvu o právech dítěte přijali se zavázali respektovat a zabezpečit práva stanovená touto úmluvou (MŠMT, [online], 2019).

2 Fáze vývoje učitele informatiky

Každý, kdo přijde do zaměstnání prochází fázemi vývoje a stejně tomu tak je i v profesi učitele. I ten je po nástupu do práce začátečník, který se dále zdokonaluje, zlepšuje a postupem času, zkušenostmi a pílí se z něj stává pedagog profesionál. Kritéria pro vymezení fází učitele je tedy hlavně čas. V různých publikacích jsou tyto fáze popisovány v jiném časovém období s ohledem na různá kritéria a hlediska. Profese učitele informatiky, jako profese každého učitele, má svou historii a etapy a vyznačuje se mnohými specifickými zvláštnostmi, které se naplno rozvinou až v učitelské praxi. Profesní kariéra učitele také souvisí s utvářením osobnosti učitele, která se v dlouhém procesu transformuje a utváří. Tomuto procesu se říká tvorba profesní identity. Ta se mění v čase, v sociálních, antropologických a psychologických souvislostech spojených s člověkem (Chudý, Neumeister, 2014).

2.1 Začínající učitel

Po vystudování pedagogické fakulty učitelských oborů se z člověka stává absolvent, tedy začínající učitel. Dnes se začínajícím učitelem může stát i absolvent jiné fakulty, který vystudoval i pedagogické minimum pro učitele. Ve výrazu začínající učitel je skryto několik vlastností. Například mladý, nezkušený, neznalý všech pracovních praktik, ale také nadějný, perspektivní, nadšený. Má tedy vysokoškolský titul, ale chybí mu pedagogické zkušenost. Období začínajícího učitele se dá jen velmi těžko vymežit. Zaleží na mnoha faktorech, jako je typ školy, aprobace, vlastní zkušenosti atd. Většinou se ale stanovuje období 5 let, expertem se v daném oboru můžeme stát za 10 nebo i za 22 let. Při vstupu do práce učitele je nutné ihned splňovat dané úkoly a nutnosti jako je kontrola domácích úkolů, řešení výchovných situací, motivování, hodnocení apod. Začátek učitelské praxe bývá spojována s nadějemi, ale také s nejistotou. Učitel totiž oproti jiným povoláním nevidí jasný výsledek své práce, zda jeho žáci budou úspěšní či nikoliv, zda je to jeho zásluhou nebo navzdory jemu (Podlahová, 2004).

V jiné publikaci můžeme najít, že tato fáze je datována podle časového kritéria jako období jednoho až tří let praxe. Také se může jednat o kritérium zvládnutí činností nebo podle typu školy a aprobace. Mezi činnosti, které způsobují začínajícím učitelům problémy se řadí práce s neprospívajícími žáky, udržení kázně a pozornosti žáků, diagnostika

osobnosti žáka, motivace žáků, jednání s rodiči, adekvátní reakce na vývoj vyučování, řešení kázeňských přestupků, správná formulace otázek a další. V této fázi v sobě učitel vykazuje rozpory mezi ideální představou učitele, ideální představou zaměstnance ze strany zaměstnavatele a realitou. Uvědomění si této fáze je důležité i pro další rozvoj profesionální dráhy (Chudý, Neumeister, 2014).

Možné způsoby, jakým se může začínající učitel postavit k začátečníkové praxi podle Podlahové (2004):

- Aplikovat naučené teorie z odborné, pedagogické i psychologické výuky
- Mechanicky opakovat chování jiných učitelů pracujících se stejnou kategorií žáků, které zná či o nich slyšel nebo četl
- Vycházet z vlastní zkušenosti, kdy sám byl žákem, napodobovat chování tehdejších, podle nás dobrých, učitelů a přizpůsobovat jednání do dnešní situace a doby
- Využívat kritického myšlení a své vědomosti postavit do komparativního vztahu se skutečností
- Využívat svou tvořivost a nebýt uzavřen v osnovách, plánech a učebnicích
- Rychle reagovat na změny a zorientovat se v nových podmínkách

Je mnoho faktorů, které ovlivňují rozvoj začínajícího učitele, ale podstata rozvoje začínajícího učitele je výsledkem kombinace formální přípravy a dalšího profesního rozvoje spolu s pedagogickými zkušenostmi a každodenní interakcí s mentory. Role mentora, nebo také začínajícího učitele je považovaný za vysoce významný trvalý závazek, který je také časově náročný. Faktory také zahrnují pocit učitele se spokojeností se svou prací, úspěchu, způsob administrativního stylu, schopnost koležičtosti, schopnost rozhodování a systém podpory učitelů. (Odell, Huling, 2000).

2.2 Uvádějí učitel

Začínajícímu učiteli by měl být při nástupu do práce přidělen uvádějí učitel, ale nemusí tomu tak být vždy. Uvádějí učitel začínajícímu učiteli pomáhá, sleduje jeho posun a hodnotí kroky. Jedná se o jakési zaučování a uvedení do praxe, které trvá zpravidla jeden rok. Uvádějí učitele lze rozdělit na dva krajní typy, mezi kterými je mnoho variant. První krajní typ se na nového začínajícího učitele těší, na jeho nové nápady, přístupy a nového člena kolektivu. Na druhé straně stojí uvádějí učitel, který není nadšený z „nováčka“, který

nemá zkušenosti, nemůže převzít některé práce a funkce a oni nemají na dlouhé vysvětlování čas ani náladu (Podlahová, 2004).

Pro přesnou definici se také můžeme podívat do Pedagogického slovníku. Ten uvádějího učitele popisuje jako zkušeného učitele, který podporuje a pomáhá začínajícímu učiteli. Vede ho a zaučuje ihned po nástupu do výkonu učitelské profese (Průcha, 2008).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy popisuje návrh novely doplňující kariérní systém pedagogických pracovníků o novou cestu rozvoje profesních kompetencí. Součástí návrhu je adaptační období pro začínajícího učitele, ve kterém ministerstvo počítá s dvouletým obdobím. V tomto období může začínající učitel využívat zvýšenou podporu ze strany zaměstnavatele a zákon taky výslovně jmenuje uvádějího učitele. Nově by uvádějícímu učiteli měl příslušet příspěvek 3000 korun za tuto činnost (MŠMT, [online], 2019).

Uvádějící učitel by měl být chápán jako pomocná ruka ke spolupráci, pro kolegu, kterému se může svěřit a jehož se může zeptat a poradit se. Můžeme se od nich přiučit, sledovat jejich výuku, postupy, a učitelský styl, který je velmi efektivní a pestrý. Neměl by být považován za kontrolora a nadřízeného, který hlídá naše kroky. Uvádějící učitel nemá přesně stanoven obsah, co by měl začínajícímu učiteli ukázat a poskytnout. Většinou se nejedná o honorovanou práci, pokud není zahrnuta do osobního ohodnocení v pohyblivé složce mzdy. Uvádějící učitel se proto často řídí potřebami začínajícího učitele, kde mu chybí informace, v čem je nezkušený, reaguje na jeho prosby nebo dotazy (Podlahová, 2004).

Časté případy, v čem může uvádějící učitel pomoci podle Podlahové (2004):

- Seznámení s provozem školy, tedy materiální zajištění výuky, kabinety, odborné učebny, laboratoře. Režim školy, řád, vedení dokumentace, povinnosti dozoru (jídelna, chodba, šatny)
- Pomoc při přípravě a realizaci výuky – sestavování plánů, kurikulum, seznámení s osnovami, pomůckami, pomoc při řešení kázeňských a metodických problémech, sebereflexe apod.
- Pomoc se vztahy s rodiči – besedy, třídní schůzky, dny otevřených dveří, konzultační hodiny, práce s rodiči talentovaných dětí, dětí s postižením, problémovým chováním nebo poruchami chování

- Informace o okolnostech práce a provozu školy – ekonomické, finanční a provozní podmínky školy, vliv lokálního prostředí, možnosti spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou, výchovným a poradenským centrem, diagnostickým ústavem, OSPODem, zájmovými organizacemi, dalším vzděláváním učitelů, vzdělávací aktivity školy

Funkce uvádějícího učitele bývá na školách opomíjena, což může způsobit velký nátlak na začínajícího učitele. Ten se ocitne v novém, neznámém prostředí a musí se spolehnout buď pouze na sebe nebo na náhodné rady a pomoc od kolegů, pokud si ji vyžádá. Začínající učitelé bývají často pověřováni i nejnáročnějšími pedagogickými povinnostmi, na které nejsou připravováni během studia a v případě chybějícího uvádějícího učitele nejsou podporovány ani na začátku své praxe učitele informatiky (Dytrtová, 2008).

Existuje mnoho situací, aktivit a problémů, do kterých se začínající učitel může dostat. Uvádějící učitel by měl reagovat na danou situaci, umět podpořit, poradit, ale i upozornit na nevhodné kroky, neefektivní postupy a kritické momenty. Musí umět přiměřeně a konstruktivně kritizovat, ale i chválit a povzbuzovat. Dobrý vztah a vhodná pomoc vychází z aktivní komunikace a vzájemný respekt a úctu (Podlahová, 2004).

Uvádějící učitel také může být považován za takzvaného mentora, který začínajícímu učiteli pomáhá a podporuje. Pro tohoto mentora je to strávený čas, který by měl být užitečný nejen pro začínajícího učitele, ale také pro mentora samotného. Ten může na svou práci získat nový pohled, nové možnosti, zvolit jinou metodu a styl vzdělávání a mnoho dalšího. Závisí na stylu mentora uvedení začínajícího učitele do pracovního procesu, podpory a možnosti nejen získat, ale také dát (Odell, Huling, 2000).

2.3 Fáze profesionalizace a profesní dráha učitelů

Fázování profesionalizace v našich demokratických podmínkách se dělí na:

1. Orientační fáze – předprofesionální fáze
2. Přípravná fáze – odborné vzdělávání učitelů
3. Adaptační fáze – první zaměstnání a první kroky v zaměstnání
4. Integrovaná fáze – vyhraňování osobnosti učitele
5. Stabilizační fáze – vyrovnanost činností a výkonu (Chudý, Neumeister, 2014)

Profesní dráha učitelů se vymezuje jako:

- Volba profese – motivace ke studiu
- Profesní start – vstup do povolání
- Profesní adaptace – první kroky v povolání
- Profesní vzestup – kritéria
- Profesní stabilizace – stabilizace v profesi
- Profesní vyhasínání – profesní konzervatismus

Toto vymezení zdůrazňuje hlediska managementu a poukazuje na přílišnou administraci. Za nejucelenější se proto považuje **klasifikace dráhy učitele na 5 fází:**

1. Začínající učitel
2. Zkušený učitel
3. Kompetentní učitel
4. Odborník
5. Expert (Chudý, Neumeister, 2014)

Profesionalizace a profesní dráha je také často spojována s profesní identitou. Profesní identita je popisována jako relativně nestabilní názory, reflexní vzorce na profesionální chování a doprovodný obraz sama sebe. Takže koncept profesní identity se zaměřuje především na osobní pojetí, zatímco koncept profesní role se zaměřuje hlavně na postavení a očekávání od prostředí (Lunenberg, Dengerink, Korthagen, 2014).

3 Kategorizace problémů začínajícího učitele informatiky

Začínající učitel často neví, jaké přesně prostředí ho čeká, jací budou aktéři budoucího procesu – ostatní učitelé, žáci, rodiče, a tak může být na začátku své praxe překvapen (Podlahová, 2004).

Učitel informatiky nastupuje do pracovního procesu s různými představami a ideami, které se však od skutečnosti mohou lišit. Při práci učitele informatiky mohou nastat různé problémy při vyučování i mimo něj. Konkrétní skutečnosti, které se mohou lišit od reality popisuje Podlahová (2004):

- Obsah školního předmětu
- Rozvrh vyučovacích hodin
- Přístup pomáhajícího učitele
- Materiálové vybavení školy
- Množství administrativy
- Malá znalost právních předpisů
- Časová náročnost i mimo výuku – příprava na hodiny
- Zaměstnávání i době prázdnin
- Nekázeň
- Postoj rodičů ke škole
- Vyšší poměr dětí s inkluzí
- Odlišnost reality od představ

Tyto problémy můžeme rozdělit do tří oblastí, a to oblast profesních, osobnostních a socializačních problémů.

3.1 Problémové profesní činnosti

Knihy *Začínající učitel a zvládnání disciplíny v kontextu 2. stupně základní školy* (2014) popisuje profesní činnosti, které musí vykonávat začínající učitel. Jedná se o seskupení nejčastějších problémů, se kterými se začínající učitelé setkávají. Více než 70 % učitelů se setkala s problémovou prací s neprospívajícími žáky, s udržením kázně při vyučování a s udržením pozornosti žáků. Problematická diagnostika žáka byla problematická pro 64 % učitelů. Pro 55–60 % učitelů byla náročná motivace žáků,

individuální jednání s rodiči žáků a vedení schůzek. Náročná byla také adekvátní reakce na neočekávaný vývoj, vyučování, řešení kázeňských přestupků, aktivizace žáků a uplatnění individuálního přístupu k žákům. Problémem v profesi učitele je nejen vyučovat, ale také vychovávat a napomáhat k rozvoji osobnosti žáka. Pro to je také důležité a náročné přizpůsobit vyučování k danému věku a rozpoložení žáků a komunikace se žáky. Problémem pro 47 % učitelů je i správná formulace otázek (např. ve slovních úlohách). Spojitost s problémy v komunikaci, neprospěchem, udržení pozornosti a podobně můžeme souhrnně nazvat jako problémy s kázní. Až jedna třetina popsanych problémů se týká právě disciplíny žáků ve škole (Chudý, Neumeister, 2014).

3.1.1 Práce se školními dokumenty

Školní dokumenty, jako jsou učební osnovy nebo učební plány, určují obsah vyučovacích předmětů. Tyto školní dokumenty jsou určeny školou a většinou zahrnují pouze nejpodstatnější a nejdůležitější poznatky z celého oboru. Kniha Učitel a rodič (2013) vymezuje další školní dokumenty, mezi které patří školní vzdělávací program, inspekční zpráva, školní řád, výroční zprávy, řád školní družiny, preventivní program a další. Školní vzdělávací program se tvoří z rámcově vzdělávacího programu, který je platný pro všechny typy škol. Školní vzdělávací program je pouze výňatek z rámcového vzdělávacího programu uzpůsobený pro daný typ školy a jejího zaměření. Podle těchto kritérií si škola určí počet hodin určitého předmětu a množství probraného učiva v daném ročníku. Střední škola zaměřená na informatiku bude proto mít posílené hodiny informatiky a více probraného učiva než střední škola zaměřená na tělesnou výchovu (Čapek, 2013).

3.1.2 Administrativní povinnosti

Při nástupu do práce může být začínající učitel překvapen množstvím administrativních povinností, které jsou spojené s jeho funkcí. Jedná se o vyplňování třídní knihy, docházky, pedagogické rady, podklady o žácích, hodnocení, plány předmětové komise, osnovy, protokoly o zkouškách a podobně. Už v prvním roce ale také může stát třídním učitelem, který se musí starat o třídní výkazy, katalogové listy, vysvědčení, náplně třídních hodin, rodičovské schůzky, organizační informace o školním roce, rozvrh a jeho změny, evidence učebnic, školní a vnitřní řád, akce školy a další. Učitel může dostat za úkol i funkce, které nesouvisí přímo s učitelstvím, jako je starost o knihovnu, nástěnku, zájmové kroužky, dozory, porady, sklad učebnic apod. (Podlahová, 2004).

3.1.3 Integrace

Integrace dětí s poruchami chování nebo s lehkým mentálním postižením je do běžného školního prostředí v dnešní době velmi časté. Pro učitele je to velmi náročné, neboť takovýto žák potřebuje individuální péči, kterou mu ve velkém počtu dětí nemůže věnovat. Většinou je integrované dítě rušivým elementem třídy, které negativně ovlivňuje proces učení ostatních dětí. Kniha *Postoje pedagogických pracovníků k vybraným aspektům společného vzdělávání* (2018) popisuje problémy škol, které při integraci žáků musí vyřešit architektonické bariéry i speciální edukační pomůcky. Také vysoké nároky, které integrace klade na osobnost učitele. Jeho roli ovlivňuje profesionální připravenost, osobní postoj a očekávání od inkluze. Učitel by měl mít odpovídající znalosti, dovednosti, kvalifikaci a ochotu pomáhat žákům se znevýhodněním. V oblasti integrace je také nutnost dalšího vzdělávání v oblasti speciální pedagogiky a speciálních metod pro individuální potřeby žáka (Michalík, Baslerová, Růžička, 2018).

3.1.4 Splnění edukačních cílů

Pro dosažení plánovaného předpokládaného výsledku v prostředí vzdělávání je důležité určit vhodný cíl vzdělávání a vychovávání. Je to výsledek pedagogické práce učitele a aktivní činnosti žáka. Mezi důležité faktory, které ovlivňují naplnění předpokládaných cílů patří zohlednění kognitivní oblasti, tedy utvoření obsahu učiva do požadovaného komplexu, který bude zohledňovat vývoj žáka, oblast jeho schopností a dovedností. Zahrnující oblastí je taky morálně-mravná, která se zaměřuje na celý edukační proces (Jakubovská, 2016).

Důležité, ale také velmi náročné je správně stanovit, vhodně formulovat, a naplnit edukační cíle směřované k žákovi. Oblast cíle edukaci je tedy schopnost stanovit edukační cíle podle požadavků vzdělávání žáka. Kompetence stanovit a naplnit cíle má velký vliv na plánování, organizování, výběr didaktických metod a prostředků pro úspěšnou realizaci výuky (Jakubovská, 2016).

3.1.5 Materiální vybavenost

Materiální vybavenost školy je dána úrovní školy a manažerskou schopností ředitele. Nemusí se jednat jen o nevybavenost počítačové třídy, ale i šetřením papírů, tonerů a ostatními kancelářskými potřebami (Podlahová, 2004).

Materiální vybavenost se v posledních letech velmi zlepšuje, což je i díky podpoře MŠMT a dotacím ze strany vlády. Tato podpora je pro školy velmi potřebná. Důležitou složkou jsou také příspěvky od firem či zástupců školy, které mohou výrazným vlivem

pomoci při zařizování školy a školních pomůcek. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy také podporuje nejen vybavení počítačových učeben a další technikou pro žáky, ale také se snaží technicky podporovat pedagogy. Ve snaze podporovat nejen pedagogy informatiky, ale všechny pedagogy, kteří mají zájem využívat ICT ve svých předmětech, MŠMT nabízí možnost spolufinancování nákupu notebooků pro pedagogy (MŠMT, [online], 2020).

3.1.6 Rozvrh hodin

Při rozvrhu hodin se často může stát, že učitel musí vyučovat i předměty na něž nemá vystudovanou aprobaci. Příprava na tyto hodiny, o nichž nemá teoretické ani metodické ponětí je velmi náročné na čas i psychiku začínajícího učitele (Podlahová, 2004).

3.1.7 Pomáhající učitel

Přístup pomáhajícího učitele může být někdy příliš formální a jindy zase velmi přátelský a podporující nového učitele, kdy mu poskytne psychickou i odbornou oporu a omezí nejistotu. V některých případech však pomáhající učitel není začínajícímu učiteli přiřazen, přesto je dobré o pomoc požádat. (Podlahová, 2004).

3.1.8 Bezpečnostní pravidla

Ve školách je velmi důležité dodržovat bezpečnostní pravidla, mezi které patří dozor, ale také dodržování pravidel s elektrickými přístroji a bezpečnosti práce (Podlahová, 2004).

Vytvoření podmínek pro výkon práce v bezpečném prostředí zajišťuje bezpečnost a ochrana zdraví při práci. Prevence rizik se zaměřuje na všechna opatření, které mají za cíl předcházet rizikům nebo minimalizovat působení rizik. Ředitel školy je povinen zajistit svým zaměstnancům školení k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Zaměstnavatel si určuje obsah a četnost školení o právech a předpisech, které slouží k zajištění BOZP. Problematika bezpečnosti práce ve školství je složitá, protože se týká nejen zaměstnanců, ale také objektů vzdělávacího procesu, tedy žáků (MŠMT, [online], 2019).

3.1.9 Zaměstnání v období prázdnin

Učitel může být zaměstnán v období školních prázdnin nebo v době, kdy se z mimořádných důvodů nevyučuje. Pracovní řád definuje, že učitel může být v této době zapojen do práce související bezprostředně s přímou vyučovací nebo výchovnou činností.

Výjimkou je, pokud učitel čerpá dovolenou, náhradní volno za práci přesčas nebo jiné pracovní volno (Podlahová, 2004).

3.1.10 Kázeň

Kázeň, respektive nekázeň je v dnešních školách velmi častá. Učitel se může setkat se slovním napadáním, s neuposlechnutím příkazů, neplněním úkolů, nezájmem, žádnou nebo minimální komunikací, apatií, šikanou, násilím a dalšími případy nekázně. Výkladový slovník z pedagogiky (2012) definuje kázeň jako vědomé dodržování norem, úkolů asociálních rolí pro fungování sociálního systému, kterým je i škola. Kázeň je založena na možnostech sankcí za případné nedodržování nebo porušení pravidel a norem. Je chápána jako cíl výchovy, regulace výchovně-vzdělávacího procesu, odpovědnost za vlastní chování, ale také jako prostředek, který ničí spontaneitu a individualitu žáka. Školní kázeň je definována jako dodržování školního řádu a pravidel stanovené pedagogickými pracovníky (Kolář a kol., 2012).

3.2 Osobnostní problémy

Každý člověk má mnoho dobrých a špatných vlastností a osobnostních předpokladů. Učitel informatiky však musí mít specifické charakteristiky pro dobré vykonávání profese učitele. Mezi osobnostní problémy se proto řadí přímo osobnost učitele, jeho vlastnosti, dovednosti a schopnosti, které by měl pro svoji práci mít, ale také jasné představy o vyučovacím procesu. Tyto představy by se však měly měnit na základě podnětů a výsledků. Učitel informatiky by měl tedy být flexibilní, umět improvizovat a využívat nových možností, které se v oboru informatiky velmi rychle mění (Podlahová, 2004).

3.2.1 Osobnost učitele

Pro úspěšné vykonávání profese učitele jsou nutné předpoklady jedince, které jsou spojeny s jeho osobností a výkonem, které ovlivňují kvalitu profese. Hlavní zdrojem pro vývoj a formování osobnosti je životní společenská praxe. Součástí neustálého řešení rozporu je otázka, kým jedinec je a kým se chce stát. Dominantními vlastnostmi při profesi učitele se řadí flexibilita, suverenita, schopnost inovace, iniciativa, odolnost vůči stresu, samostatnost, empatie, citlivost, smysl pro realitu, schopnost sebereflexe a příjemný zevnějšek. Za důležité předpoklady pro zdařilý výkon profese patří vyrovnanost, emocionální zralost, smysl pro spravedlnost, inteligenci, trpělivost, samostatnost a pozitivní

motivace. Základním předpokladem úspěšnou pro realizaci výchovně vzdělávacího procesu je právě osobnostní kvalita učitele (Dytrtová, 2008).

Podle knihy Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu (2004) mezi základní osobností předpoklady pro pedagogického pracovníka patří psychická odolnost a fyzická zdatnost, empatie a tolerance, osobnostní postoje a hodnotové orientace, zodpovědnost, schopnost řešit problémy, kooperace a kritické myšlení. Vystihnout ideální schopnosti, dovednosti a kvality dobrého učitele je náročné a pro tuto profesi se uvádí jako specifické (Vašutová, 2004).

Osobnost učitele je široká škála schopností a dovedností, které se u každého jedince projevují jinak. Tyto osobnostní i profesní vlastnosti se časem mění a ukotvují na základě zkušeností a praxe. Učitel při výkonu své práce využívá vědomých i nevědomých systémů, znalostí a přesvědčení. V práci začínajícího učitele také hraje roli představa a vlastní zkušenosti s obrazem jiných učitelů a jejich vyučovacích stylů, které si buď berou za své nebo se jim naopak chtějí vyhnout (Juklová, 2013).

3.2.2 Představy o vyučování

Celkové představy o vyučování si člověk vytváří na základě svých vzpomínek na školní léta a na znalostech, které získal na vysoké škole. Každá škola je specifická, má své klima, vztahy, tradice, a proto je důležité si tyto informace zjistit, rychle se aklimatizovat a snažit se zapadnout do chodu školy (Podlahová, 2004).

3.3 Socializační problémy

Mezi socializační problémy se řadí komunikace se žáky, vztah učitele se žáky a vztah učitele a jejich rodiči. Jedná se o socializační oblast, která je v profesi učitele také velmi důležitá. Jedná se o navazování a udržování dobrých vztahů mezi všemi aktéry pedagogického procesu (Podlahová, 2004).

3.3.1 Komunikace učitele s žáky

Dalším problémem začínajícího učitele také může být komunikace se žáky. Tedy komunikační kompetence, komunikační schopnost člověka na základě souboru vědomostí, postojů a hodnot. Důležitým nástrojem v práci učitele je způsob podání informací žákům, přenos a zpracování informací a práce se slovem a jeho používáním. Tato kompetence dále

ovlivňuje kvalitu a kvantitu získaných vědomostí. Jedná se o funkční použití jazyka v různých komunikačních situacích. U profese učitele by měla být vysoká kvalita verbální i neverbální komunikace, která bude podporovat dobrý přenos informací. Komunikační kompetence také zahrnuje i umět vyslechnout žáka, vhodně reagovat na jeho projev a chápat i neverbální projevy komunikace. Podstatou komunikační schopnosti učitele je správné vyjadřování, spisovné, výrazné a plynulé. Svě myšlenky by měl formulovat jasně a zřetelně (Jakubovská, 2016).

3.3.2 Vztah učitele se žáky

Způsobem a stylem komunikace učitele s žáky se také určuje vztah mezi učitelem a žáky. Vztah učitel – žák je důležité navázat ve vhodném směru a v přiměřené hloubce. Pro učitele je dobré, aby ho žák respektoval, ale také, aby se mohl svěřit a požádat o pomoc. Tento vztah je velice důležitý a jeho vytvoření je náročné. Učitel by měl žáka podporovat, motivovat, aktivizovat, dávat mu šance, zodpovědnost a úkoly, díky kterým dokáže posunovat svoje hranice možností. Žák by měl učitele respektovat, dodržovat pravidla, udržovat kázeň, dokázat se učiteli svěřit i požádat o pomoc. Tento vztah určuje i chování ve škole, aktivitu ve výuce, důvěru mezi ostatními učiteli a žáky (Dytrtová, 2008).

Začínající učitel obvykle nepřichází do pracovního procesu s vyhraněným vyučovacím stylem a hotovým pojetím výuky. Během přípravy na profesi učitele a při začínajícím procesu výuky má možnost sledovat a inspirovat se různými vyučovacími styly. Na základě zvoleného vyučovacího stylu se také rodí vztah mezi učitelem a žákem. Tento vztah se postupem času dotváří, mění, vyučovací styl se zlepšuje a zdokonaluje. Po určitém čase, který je pro každého učitele specifický, se vyučovací styl ustálí, ukotví a najde si vyhovující styl a způsob komunikace a vztahu se žáky (Dytrtová, 2008).

3.3.3 Postoj rodičů

Postoj rodičů ke škole je velmi důležitým aspektem pro vztah dítěte ke škole a jeho chápání povinné školní docházky. Mnoho rodičů spoléhají na školu jako na hlídání a učení ve škole jako dostačující. Jiní školu vidí jako zbytečnou, nespolupracují a ukazují tak dětem, že ke škole nemají závazky ani povinnosti. Jsou samozřejmě i rodiče, kteří spolupracují, jsou velmi ochotní, pomáhají, vštěpují dětem, že škola je důležitá a podporují jak své děti, tak i učitele (Podlahová, 2004).

3.4 Projekt o faktorech způsobující problémy

Projekt Recruitment and Retention Project (2002) určil tři hlavní třídy faktorů, které způsobují problémy začínajícím učitelům a ovlivňují jejich rozhodnutí, zda zůstat nebo odejít ze školství a profese učitele. Jedná se o vnější faktory, faktory týkající se zaměstnanosti a osobní faktory. Mezi vnější faktory se řadí alternativy mimo výuku, plat a dostupnost jiných pozic. Faktory osobní a zaměstnanosti často poskytují závažnější důvody. Začínající učitele v tomto projektu definovali jako ty pedagogy, kteří učí méně než 10 let. Tuto kategorii rozdělili na dvě skupiny, přičemž první učí méně než tři roky. Během této doby se učitelé snaží realizovat své postupy a postupy, které se učili na vysoké škole a věří, že dokáží změnit přístup žáků k učení. Druhá skupina jsou pedagogové, kteří vyučují čtyři až devět let. Tato skupina se sice stále snaží o změnu průběhu vyučování a přicházet s inovacemi, ale mnozí začali nacházet nesouhlas se školním systémem a hledají rovnováhu mezi svými myšlenkami a představami o vyučovacím procesu a realitou. Podle výsledků tohoto projektu se ukázalo, že učitelé vnímají svoji profesi s menší prestiží, než očekávali, a to i z důvodů, jakým je toto povolání prezentováno v široké veřejnosti i v médiích (Inman, Marlow, [online], 2004).

3.5 Determinace faktorů

Podle knihy Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu (2004) je profese učitelství determinována vnějšími i vnitřními faktory, jejichž rozpory přinášejí problémy. Mezi problémy patří i to, že škola a učitelé jsou permanentně monitorováni, posuzováni a podrobena kritice od svého okolí, tedy rodiči, žáky, veřejností nebo kontrolami. Tyto problémy lze za určitých podmínek minimalizovat nebo eliminovat na určitý čas. Příkladem může být rozpor mezi vynaloženým úsilím učitele a nezájmem žáků, což může vést k syndromu vyhoření. Podmínky můžeme dělit na trvalé, kam spadá daná organizace školního roku a dočasné, jakou je například naplněnost tříd. Specifika učitelé profese spočívá ve vykonávání výchovné a vzdělávací činnosti mladé generace, a proto je pod neustálým tlakem očekávání a požadavků společnosti. Učitel by měl disponovat specifickými vlastnostmi a schopnostmi mezi které patří rozhodování, sebereflexe, sebeovládání, zodpovědnost, psychická odolnost a profesní sebevědomí. Do učitelé profese také vstupuje fakt, že se jedná o feminizovanou profesi, což ovlivňuje klima třídy i školy (Vašutová, 2004).

Výzkum slovenských učitelů, který popisuje kniha Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu (Vašutová, 2004), podchytil pět oblastí problémů:

- Materiální – nízké platy, zatěžující vysoké ceny a výdaje na vlastní děti
- Osobní problémy – zdravotní potíže, bytové problémy, špatné vztahy v rodině, rozvody, únava, nedostatek volného času
- Vztahové problémy – vztahy mezi učiteli, se žáky, s rodiči, s řediteli
- Pedagogické problémy – podmínky výkonu práce (permanentní změny obsahu vyučování, vysoké počty žáků ve třídě, nedostatek učebnic a pomůcek, nezáměr žáků, problém kvalifikovanosti učitelů)
- Specifické problémy – problémy občanské, politické, sociální a kulturní či specifické pedagogické (Vašutová, 2004).

Studenti při nástupu do profese učitele se podle knihy Být učitelem (2007) nejvíce obávají **navázání kontaktu se žáky, málo probraného učiva, řešení nestandardních školních situací, nedostatečného respektu od žáků, rodičů i kolegů, nesplňování zadaných požadavků ze strany žáků, neukázněnosti a nedostatečnou připraveností na všechny otázky**. Při prvním vstupu do třídy je důležité překonat trému a navázat kontakt se žáky, který je rozhodující pro další vztah učitele s žákem. Doporučuje se začít krátkým, věcným představením učitele i žáků, zajímat se o život žáků a zvolit pomalejší tempo hodiny, kdy se sdělí základní informace ohledně průběhu vyučování, učebních požadavcích, vzájemných pravidel a systému hodnocení. **Hodnocení žáků** je velmi náročná činnost, která musí být spravedlivá a mít daná pravidla. Žáky bychom neměli přetěžovat velmi vysokými nároky, ale zase jim zbytečně nedávat mírné hodnocení, které je nebude motivovat. Respekt žáků, jejich rodičů i kolegů souvisí s přirozenou autoritou, na které je třeba pracovat. I začínající učitel by měl vypadat sebejistě, ale ne příliš sebevědomě. Měl by umět snést kritiku, vhodně reagovat na podněty, rozvíjet sebereflexi a přistupovat k ostatním přátelsky, přesto mít jasná pravidla. Využití času ve třídě závisí na dobré přípravě, odhadu a hlavně zkušenostech. Začínající učitel často nestíhá všechny činnosti najednou, jako je psaní na tabuli a zároveň vysvětlování látky žákům, sledovat celou třídu, všít si, kdo je nepozorný z důvodu nezáměru a kdo z důvodu nepochopení látky. To vše je otázkou pedagogické praxe a zkušenostmi. Každý učitel má slabé stránky, což není důvod k nejistotě a strachu. Je důležité se k tomu stavět jako dospělá osoba, své nedostatky znát, pracovat na sobě a případně se k nim přiznat. Nikdo není dokonalý a neví vše. To by měl učitel před žáky být

schopný přiznat, čímž jim ukáže nejen svou lidskost, ale také si k nim vybuduje lepší vztah (Vašutová, 2007).

Podle Šimoníka mnohé problémy vycházejí z nedostatku učitelského studia. Velký podíl na problémech v nové profesi jsou **nástupní pracoviště**, která neposkytují podporu a pomoc začínajícím učitelům. Také jsou na ně často kladeny **vysoké nároky** ve zvýšeném pracovním úvazku, výuce neaprobovaných předmětů a mnoho dalších úkolů navíc. Někteří začínající učitelé by se také měli zamyslet nad svojí prací, uvědomit si její náročnost, zajímat se o možné budoucí problémy a ujasnit si **vztah k učitelství** (Šimoník, 2016).

4 Praktická část

Praktická část této bakalářské práce je zaměřena na zjišťování problémů začínajícího učitele informatiky na základní škole. Výzkumné šetření bylo provedeno v Pardubickém kraji v okrese Svitavy. Pro výzkumnou část této bakalářské práce jsme zvolili kvalitativní výzkum.

Kvalitativní metoda je proces zkoumání jevů a problémů, které se dějí v přirozeném prostředí. Cílem je získat komplexní přehled jevů. Ty jsou založeny na specifickém vztahu mezi výzkumníkem a respondentem a na hloubce zjištěných dat (Švaříček, Šedřová, 2007).

4.1 Výzkumné cíle a výzkumné otázky

Hlavním cílem výzkumu této bakalářské práce bylo zmapovat problémy začínajícího učitele informatiky na základní škole, jejich možnosti řešení, pomoci a přístupu k dané práci.

Dílní cíle byly stanoveny pro zjištění připravenosti učitelů na práci učitele informatiky, informovanost o celkové pracovní náplni a případnou pomoc a řešení při určitých problémech.

Výzkumné otázky:

VO1: Jaké jsou konkrétní problémy učitele informatiky na základní škole?

VO2: Zná učitel informatiky všechny aspekty své práce před nástupem do pracovního procesu?

VO3: Mění se v průběhu času tyto problémy nebo jsou stejné?

VO4: Chtěl by učitel informatiky ve své práci něco změnit?

4.2 Výzkumná metoda

Pro tuto bakalářskou práci byl zvolen kvalitativní přístup. Pro získání přesných informací a možnost hlubšího uvedení do problematiky byla využita metoda rozhovoru. Ve volbě typu rozhovoru jsme využili metodu polostrukturovaného rozhovoru, kde jsme měli jasně stanovené otázky, ale nechali jsme respondentům prostor pro případné dovysvětlení či možnost doptání se.

Jedna z nejvíce využívaných metod pro sběr dat v kvalitativním výzkumu je rozhovor. Jednou z výhod je získání odpovědi v autentické podobě. Mezi hlavní dva typy rozhovoru patří polostrukturovaný a nestrukturovaný rozhovor (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Otázky pro respondenty byly zvoleny tak, aby korespondovaly s výzkumnými otázkami:

Soubor otázek rozhovoru:

O1: Otázky osobního charakteru: žena/muž, věk, absolvovaný obor, počet let praxe

O2: Máte pocit, že jste stále začínající učitel/ka nebo si už spíše připadáte jako učitel profesionál?

O3: Jaké byly vaše problémy při nástupu do první práce v oboru učitel informatiky?

O4: Změnili se tyto problémy nebo jsou stejné? Jaké jsou tedy vaše problémy dnes?

O5: Chtěl/a byste pro práci v tomto oboru něco jinak? Proč?

O6: Je práce učitele informatiky odlišná od představy?

Otázky určené pro učitele informatiky bez vzdělání v tomto oboru:

O7: Proč jste dostal/a výuku informatiky bez vystudování tohoto oboru?

O8: Co pro vás bylo nejtěžší v začátcích výuky tohoto předmětu?

O9: Máte zájem učit tento předmět i nadále?

4.3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor v této bakalářské práci tvoří 6 učitelů informatiky na základních školách v okrese Svitavy. Výzkumné šetření probíhalo v měsících od listopadu 2019 do února 2020. Do výzkumu se zapojilo šest učitelů informatiky ze základních škol ve městech, ale i v obcích. Učitelé byli kontaktováni osobně, případně prostřednictvím emailu, který byl dohledán na webových stránkách dané školy. V úvodu rozhovorů byli učitelé obeznámeni o anonymitě a rozhovory probíhaly v časovém rámci padesáti až sedmdesáti minut. Respondentům byly kladeny předem připravené otázky, případné doptávání, či se sami podle své iniciativy více rozhovořili o daném tématu. Respondentům byl dán dostatečně dlouhý čas na odpovědi, promyšlení, případné doptávání či vysvětlení. Z důvodu uchování anonymity respondentů jsou všichni uvedeni pod smyšlenými jmény, nejsou zmiňovány konkrétní názvy základních škol ani názvy měst a obcí.

Respondent 1: Josef

Respondent 2: Patrik

Respondent 3: Karolína

Respondent 4: Vojtěch

Respondent 5: Tadeáš

Respondent 6: Pavla

4.4 Analýza a interpretace dat

V případě kvalitativního výzkumu je prvním krokem výběr osob, kteří jsou vhodní pro daný výzkum a výběr lokality, kde se daný výzkum bude konat. Při metodě rozhovoru je důležité mít připravené otázky, nechat respondentům vhodný prostor pro odpovědi a vytvořit záznam těchto rozhovorů. Proto byl každý rozhovor neprodleně po ukončení přepsán do textového editoru (Gavora, 2010).

Rozhovory byly zpracovány metodou otevřeného kódování. Na základě podobností a vnitřních souvislostí byly díky této metodě rozlišeny kódy. Základní kategorie byly vyhodnoceny díky častým odpovědím a na základě důležitosti. Části rozhovorů, které k dané kategorii patří jsou uvedeny kurzívou (Hendl, 2017).

Otevřené kódování vzniká již při prvním procházení dat a lokalizováním témat. K těm se poté přiřazují pojmenování a díky tomu vznikne několik důležitých témat. Ty se dále postupně třídí, analyzují a doplňují (Hendl, 2005).

Kategorie 1: Pocit začínajícího učitele

V teoretické části bakalářské práce jsme definovali a popsali význam pojmu začínající učitel. Tato kategorie se zabývá tím, zda se učitelé po několika letech praxe považují za stále začínajícího učitele nebo již ne. Tato hranice je pro každého učitele jiná a je závislá na mnoha faktorech.

Josef: „Ano. Myslím si, že budu stále začínající učitel. Začínal jsem výuku ve třetí třídě, teď jsem v 8, takže stále učím něco nového. Snažím se posouvat, posouvat výuku a využívat všechny možnosti, které se mi ve škole nabízí.“

Patrik: „Myslím si, že nikdy nebudu učitel profesionál. Celý život se člověk učí. Úplný začátečník v práci učitele už si ale také nepřipadám. Na škále od 1 do 10 (1 – začínající, 10 - profesionál) bych se hodnotil číslem 3.“

Karolína: „Učím už docela hodně let a myslím si, že začínající učitelka informatiky nejsem. Pokud to tedy beru v základech informatiky, které učím, práce s Wordem, Excelem, Powerpointem, tak bych se mezi začínající určitě neřadila. Pokud bychom však brali jiný obsah, který je více specifický, jako třeba stříhání videí, programování, tam bych se za začínajícího učitele označila. Takže záleží, v jakém smyslu a z jakého obsahu je to myšleno.“

Vojtěch: „Myslím, že jsem se nikdy necítil jako začínající učitel v oboru informatiky. Je to asi způsobený tím, že ve vás lidi vidí někoho, kdo všemu v oblasti informatiky rozumí. Takže jsem vlastně neměl moc šanci být začínající, když jsem vlastně už všechno hned uměl. Pokud to vezmeme ale z hlediska učitele vzhledem k žákům, samozřejmě je vždycky co zlepšovat a měnit. Technologie se rychle mění a žáci taky. Vždycky se budu učit, jak lépe s nimi komunikovat a měnit obsah výuky.“

Tadeáš: „Ano. I přes to, že už to dělám několik let, myslím si, že v některých oblastech jsem stále začínající učitel. Jsou oblasti, ve kterých si troufnu říct, že jsem pokročilý, v některých si myslím, že i zdatný. Ale technologie se stále vyvíjejí a objevují se nové oblasti, takže v tom jsem stále začínající.“

Pavla: „Ano, jsem. Učím to teprve chvíli a nemám tento obor vystudovaný, takže opravdu jsem začátečník. I přes to, že učím pouze v páté třídě, tedy půl roku spíše teorii a druhé pololetí praktické věci jako Word, Excel a podobně, tak se stále učím v tom, jak tento předmět vlastně učit.“

Z výpovědí vyplývá, že oblast informatiky je velmi široká. Většina respondentů se díky tomu stále považuje za začínající učitele i přes několik let praxe, a někteří i stále budou. Jiní vypovídají, že v některých oblastech, často základní dovednosti, které učí několik let, si už nepřipadají jako začínající učitelé. V celkovém kontextu se však stále mají čemu učit, přicházejí nové technologie, možnosti a obsahy učiva.

Kategorie 2: Problémy při nástupu – komunikace a vztah s žáky

Tato kategorie se vztahuje k problémům, které se týkají komunikace učitele se žáky a celkový vztah třídy i jednotlivého žáka k učiteli. Tento vztah je velmi důležitý a ovlivňuje chování a jednání žáků i učitele v dané třídě.

Josef: *„Komunikaci se žáky nevidím jako problémové. Snažím se používat jejich jazyk, protože když člověk používá vědecké termíny, jen na mě koukají a nevědí, o čem je řeč. Hodně využívám přirovnání, aby si to uměli představit a lépe to pochopili. Rozdíl oproti začátku vidím v trpělivosti dětí. Například u grafiky je potřeba, aby vydrželi, než se s programem naučí, oni to ale po 20 minutách vzdávají, že je to moc složité. V tom vidím velké zhoršení.“*

Patrik: *„Náročné pro mě bylo také zvládat kázeň žáků, a to nejvíce v osmé třídě. Problémem také bylo poměrně široké věkové rozmezí žáků.“*

Karolína: *„Problém v chování u žáků jsem viděla právě u těch, kteří počítač měli na úkor těch, kteří ne. Bylo potřeba řešit, aby se nad nimi nepovyšovali, nesmáli se jim a nestupňovaly se konflikty mezi žáky. Je jasné, že v každé třídě je žák, kterému se učitel musí věnovat víc, za kterým přijde pětkrát za hodinu a jiného si vůbec nemusí všimnout, protože víte, že to zvládá. V každé třídě jsou také žáci, které nedokážou udržet pozornost, které to nezajímá.“*

Vojtěch: *„Máme jen jednu počítačovou učebnu, která je špatně rozložena. Vypadá jako běžná učebna, takže žáci mají počítače před sebou a sedí v řadách, ve předu jsem já a interaktivní tabule. Takže vůbec nevidím, co žáci na počítačích dělají. Kvůli tomu je komunikace se žáky náročná. Přes monitory na ně nevidím, schválně se schovávají a dělají jiné věci, než by měli.“*

Tadeáš: *„Prvotním problémem bylo vytvořit se vztah se žáky. Umět s nimi mluvit, aby mi rozuměli, povídali si se mnou, a přesto si udržel respekt. Je to docela náročné, protože v každé třídě je někdo, koho ta výuka nebaví, nezajímá a tím ruší i ostatní. Je těžké vytvořit takový obsah hodiny, který by zabavil téměř všechny a nerušili výuku ostatním.“*

Vztah a komunikace učitele se žáky je podle výpovědí náročná. Je závislá na rozložení počítačové učebny, momentálně probíranému tématu a zdatností žáků. Je důležité dokázat žáky zaujmout a udržet jejich pozornost po dobu výuky. Umět s nimi správně

komunikovat tak, aby rozuměli požadavkům, nebáli se zeptat a zároveň pracovali na daných úkolech.

Kategorie 3: Problémy při nástupu – komunikace s rodiči žáků a vztahy v rodině

Chování a jednání žáků ovlivňuje především výchova a vztahy v rodině. Ty jsou také předpokladem pro přípravu žáků do školy, schopností komunikovat s dospělými, znát pravidla slušného chování a respektovat pravidla školy.

Karolína: „*Velký rozdíl vidím ve výchově v rodině. Je hodně znát, když dítě pochází z rodiny, kde se počítač používá a je běžnou součástí, a kde ho nemají a žák s tím nemá žádné zkušenosti. Dříve to bylo mnohem více žáků, kteří neměli počítač. To ale neznamená, že jim informatika nešla. Někteří dokonce naopak byly šikovnější, měli postřeh na klávesnici, dobře se učili novým věcem než ti, kteří znali počítač jen z her a jejich zkušenosti byly omezené pouze na hry.*“

Vojtěch: „*Velkým problémem na začátku pro mě bylo, že děti ani jejich rodiče nebrali informatiku vážně. Však je to jen informatika. To mě dost štvalo, vůbec to nebrali jako předmět, který jim může pomoci i v životě, spoustu věcí usnadnit a opravdu se s počítačem naučit pracovat. Pak byli velmi překvapení, když dostali z informatiky třeba trojku. Z takového předmětu. Dnes je trend mít všechno online, takže je někdy těžké dostat rodiče do školy a promluvit si s nimi. Rodiče si občas stěžují na špatné známky z informatiky, protože je to podle nich pouze informatika, takže oddechový předmět, kde se nic moc nedělá.*“

Tadeáš: „*Při komunikaci s rodiči často využíváme email nebo přes bakaláře. Někteří se vymlouvají na to, že doma nemají počítač nebo připojení k internetu. Všude jsou dnes knihovny s přístupem na internet nebo určitě někoho mají ve svém okolí. Proto to беру spíše jako výmluvu, ale není to časté. Většina rodičů velmi dobře spolupracuje a když jsou rodičovské schůzky, tak opravdu většina přijde.*“

Pavla: „*U žáků je velmi znát, jak se pracuje s počítačem v rodině, a jestli počítač vůbec mají. Žáci, které doma mají počítač, mají povoleno na něm být a pracovat lépe umí na klávesnici a nebojí se práce na počítači. Oproti tomu žáci, kteří tuto možnost nemají potřebují více času. Ale neznamená to, že jsou méně šikovné. Naopak někteří se velmi rychle učí. Žáci si často myslí, že na počítači skvěle umí jen proto, že na něm hrají hry. Ve skutečnosti se umí ale jenom přihlásit a mačkat na pár tlačítek. V tu chvíli pak mají výhodu ti, kteří se učí od začátku.*“

Vztahy v rodině jsou velmi důležité a odráží se také na chování žáků. Respondenti se shodují, že velké rozdíly v chování žáků jsou mezi těmi, kteří doma mají počítač a smějí ho používat a kteří ne. Také, jestli je doma používán pro běžné věci v životě nebo je žák omezený pouze na hraní her. Z výpovědí vyplývá, že s prací na počítači v hodině informatiky má problém jen málo dětí. Šikovnost a rychlost práce na počítači není závislá na využívání počítače doma.

Kategorie 4: Problémy při nástupu – materiální vybavení školy

Materiální vybavení školy je pro učitele informatiky hlavní součástí jeho práce. Potřebné vybavení školy pro obor informatiky se v průběhu času rychle mění a nároky se zvyšují. K udržení kroku s přínosem technologií pomáhá financování ze strany MŠMT pro podporu technického vybavení škol. Materiální vybavení školy je pro začínajícího učitele informatiky představou toho, co a jak bude moci učit.

Josef: „Problémem při mém nástupu bylo také špatné vybavení školy. Když jsem nastoupil, bylo na škole 15 počítačů a jedna interaktivní tabule.“

„Dnes je na škole výborné materiální vybavení. Je tu nové počítačová učebna, vytvořena jazyková učebna s nahrávacím zařízením a programy, 3D tiskárna, máme plně vybavené televizní studio. Jsou tam kamery otočné o 360°, osvětlení, zelené plátно, nahrávací prvky, je to opravdu neuvěřitelné vybavení. Také interaktivní tabule jsou téměř ve všech učebnách.“

Patrik: „Když jsem začínal, informatika nebyl rozsáhlý předmět. Na té škole byla v začátcích, a tak materiálové zařízení bylo oproti dnešku velmi špatné. Na tu dobu jsme byli ale rádi alespoň za počítačovou učebnu. Dnes máme výborné vybavení, nechybí interaktivní tabule, jazykové učebny, vybavená počítačová učebna.“

Karolína: „V materiálním vybavení jsem problém nikdy neviděla. Vždy to dopovídalo své době, takže je jasné, že dnes mají mnohem lepší možnosti, ale i dříve to bylo na dobré úrovni.“

Vojtěch: „Když jsem nastoupil, bylo poměrně špatné materiální vybavení školy. Spoustu věcí jsem si musel zavést sám, jako školní maily, propojení počítačů, nové programy a tak dále. Vedení mi naštěstí dalo volnou ruku, takže všechno, co bylo zdarma nebo na to bylo možné získat peníze jsem mohl zavést do školy. Máme jen jednu počítačovou učebnu, která je i špatně rozložena. Vypadá jako běžná učebna, takže žáci mají počítače před sebou a sedí v řadách, ve předu jsem já a interaktivní tabule.“

Vybavení škol ve městech je podle výpovědi respondentů velmi dobré. Často mají skvěle vybavenou počítačovou učebnu, interaktivní tabule v ostatních učebnách, jazykové učebny. Mají možnosti využívat různé technologie, způsoby výuky a držet krok s vývojem.

Tadeáš: „Materiální vybavení je špatné. Máme jednu počítačovou učebnu, kde je 24 počítačů, jednu učebnu s interaktivní tabulí, která se využívá pro výuku cizích jazyků.“

V ostatních učebnách je obyčejná tabule a projektor. V učebnách nejsou počítače, každý pedagog má svůj notebook, který jsme získali díky dotacím MŠMT. Od doby, kdy jsem nastoupil se škola snaží materiální vybavení zlepšit, ale jde to pomalu a těžko se získávají finance.“

Pavla: *„Materiální vybavení je docela dobré. Máme 22 počítačů v počítačové učebně, která je uzpůsobená výuce informatiky. Počítače jsou po obvodu učebny a dvě řady proti sobě uprostřed plus učitelský. Také je v učebně projektor, aby všichni žáci viděli, co učitel dělá. V ostatních třídách jsou projektory a plátna. Interaktivní tabule nám chybí. Myslím, že by pro výuku byly super, bohužel je těžké získat finance. Vedení mi dává volnou ruku ve volně stažitelných programech. S těmi, které se musí platit je trochu problém, ale pokud uznám za velmi vhodný pro výuku, snaží se mi vyjít vstříc.“*

Z výpovědí respondentů vyplývá, že materiální vybavení v obcích je horší než ve městech. V obcích mají pouze počítačovou učebnu a jen málo interaktivních tabulí. Rozhodně nejsou v každé učebně a možnosti mají omezené. Nemají tak dobré financování, podporu nových technologií a možností, jak zlepšovat vybavení školy.

Kategorie 5: Problémy při nástupu – práce mimo výuku

Profese učitele informatiky často zasahuje mnohem dál než jen na výuku žáků ve škole. Tato kategorie se věnuje práci učitele informatiky, která se netýká přímé výuky ani práce pro školu, ale jeho práce mimo výuku ve vlastní volném čase. Jedná se o problém, který je spojován s pojmem informatik, a tedy někoho, kdo se vyzná ve všech okruzích týkajících se techniky.

Josef: „*Velký problém vidím v práci mimo výuku. Lidé mě vidí jako ajťáka, což znamená, že umím pracovat se vším. Chtějí, abych jim opravil počítač, tiskárnu, zprovoznil weby (bakaláři), vyřešil problém s tisknutím dokumentů, staral se o testy, které jsou na počítači-jako Scio testy a další. Je to spousta času, který zabírají mnohdy i malé věci, ale je to práce, kterou už nikdo nevidí. Dokonce chtějí poradit i s výběrem notebooků, televizí, foťáků. Myslí si, že jako ajťák rozumíte všemu v tomto oboru. Abych mohl opravovat počítače, spravovat bakaláře, musím často pracovat o prázdninách, o víkendech, a to i přes to, že dnes je možnost dálkového řízení, ne všechno jde tímto způsobem. Tyto věci, opravy a řešení problémů jsem se musel učit za pochodu. Na to vás na škole nikdo nepřipraví. Bohužel často dochází i k tomu, že mě kolegové volají k porouchané tiskárně, a přitom jen není zapnutá. Také se nám stává, že paní uklízečky vytrhnou nějaký kabel, a i k této „opravě“ jsem volaný. Nebo mi do hodiny přijdou 4 kolegové, že spadl web a oni teď hned tam potřebují dát známky. Je to časově náročné a často musím i utíkat z hodin, abych vyřešil takové problémy. Jinak ještě pracujeme s firmou, která spravuje síť. Jsem jejich taková prodloužená ruka, takže spousta věcí řeším s nimi.“*

Patrik: „*Problémem je v práci učitele informatiky také pojem informatik pro ostatní. Musím řešit tiskárny, internet, webové stránky, kontrolu počítačů, instalace a tak dále. Je toho hodně a lidé za mnou chodí i pro rady ohledně telefonů, výběru počítače, problémů s nimi a mnoho dalšího. Když si nevím rady nebo problém nemůžu vyřešit, spolupracuji s firmou. Ta má na starost síť a podobně. Ve smlouvě mám ICT koordinátor, což znamená, že 3 hodiny mám určené pro správu počítačů ve škole, zajištění chodu tiskáren a podobně. Není to moc, ale alespoň něco.“*

Karolína: „*Stále je stejné, že na mě lidé koukají tak, že tomu rozumím, a tak chtějí pomoci, když se jim nedaří něco vytisknout, chtějí upravit text. Nebo třeba paní účetní potřebuje poradit v Excelu, vytvořit vzorce a podobně. Tento problém je stejný od začátku.*

Mě to nevadí, nepovažuji to za problém jako v práci informatika, ale je to věc, která bere čas.“

Vojtěch: *„Velkým problémem je práce mimo výuku, a to hlavně pro kolegy. Často potřebuji s něčím poradit, pomoci, něco opravit. Je to spousta času navíc, které se mi nezaplátí. Kolikrát danou věc ani neumím a musím se je učit i já sám, ale jsem informatik, takže v očích ostatních umím všechno. Je to velmi náročné. Nyní jsem začal více pracovat s externistou, který se stará o síť, webové stránky a podobně. Také pro tisk vysvědčení a podobně jsem zaučil a pověřil jiného učitele, takže jsem alespoň nějaké úkony předal.“*

Tadeáš: *„Pro mě je také náročné být informatikem pro své kolegy. Nemám obor informatiky vystudovaný, ale ve chvíli, kdy jsem začal počítače vyučovat, vypadá to, že rozumím všemu. Chtějí po mě spravovat počítače, vybrat telefony, radit v bakalářích, poradit s tiskem, opravit tiskárny a mnoho dalšího. Je to poměrně náročné a učím se tyto věci za pochodu.“*

Z výpovědí je jasné, že práce učitele informatiky není pouze výuka žáků a příprava na výuku. Zasahuje mnohem dál a často i do osobního života. Mnoho času stráveného při opravách a kontrolách často přesahuje čas pro to určený. Pro respondenty je to velmi náročné a často ani nejsou spokojeni s takovou formou průběhu jejich práce. Jedná se o problém, který se týká všech pedagogů informatiky.

Kategorie 6: Problémy učitele informatiky dnes

Tato kategorie se zabývá problémy, které nastávají v práci učitele informatiky po několika letech praxe. I přes to, že zůstává učitelem začátečníkem, tyto problémy se můžou časem měnit, některé dokonce vymizet a jiné naopak přibýt. V průběhu práce a navyšujících se let praxe se podmínky práce mění, stejně tak jako možnosti nebo přístup k výuce, žákům a ostatním faktorům ovlivňujícím jeho práci.

Karolína: „*Tak změnu vidím u žáků v chování s počítačem. Dnes jsou už spíše jen výjimky, které doma nemají počítač a nemají s tím tedy žádné zkušenosti. Hodně žáků tvrdí, že s počítačem umí, ale spíš umí jen se přihlásit do hry a hrát. Málo kdo z nich umí pracovat ve Wordu, zpracovat text, udělat tabulku v Excelu nebo dobrou prezentaci. Takže i když zkušenosti s počítačem mají, neumí s ním pracovat v praktické rovině.*“

„*Dnes i hodně pracujeme s emailem a dalšími komunikačními programy. Takže si s žáky zakládáme maily a učíme se psát správně zprávy. Většina žáků už email má, někteří ho mají z důvodu chytrých telefonů, ale nepoužívají a jiný se s tím vůbec nesešli. Problém pak je všechny dostat na stejnou úroveň.*“

„*Dříve byli volnější hodiny, dnes už mají každou hodinu naplánovanou a je potřeba toho hodně stihnout. Takže už nedávám poslední minuty v hodině volné, ale pořád pracují. Nedovoluji jim hrát hry ale i z toho důvodu, že si myslím, že toho mají dost doma na počítači i v telefonu, tak není potřeba i ve škole. Když už se najde nějaká volnější hodina, tak ale nesmí na sociální sítě, ty mají zakázané.*“

„*Stále je stejné, že na mě lidé koukají tak, že tomu rozumím, a tak chtějí pomoci, když se jim nedaří něco vytisknout, chtějí upravit text. Nebo třeba paní účetní potřebuje poradit v Excelu, vytvořit vzorce a podobně. Tento problém je stejný od začátku. Mě to nevadí, nepovažují to za problém jako v práci informatika, ale je to věc, která bere čas.*“

Patrik: „*Dnes už vím, jak na žáky. S kázní problém nemám a nedovolí si v mé hodině zlobit. To se od začátků dost změnilo. I když se chování a jednání žáků mění, dokážu si s nimi už poradit.*“

„*Až po čase se pro mě stal trochu problém komunikace s rodiči. Teď je svět hodně online, což je docela na škodu. Rodiče přes bakaláře omlouvají žáky, píšou vzkazy, stížnosti, všechno. Například si stěžují, že neměli včas napsaný vzkaz v bakaláři o písemce, zkoušení a podobně. Žáci neřeší své problémy sami, ale přes rodiče a online.*“

„Dnes jsou dané dvě hodiny informatiky pro pátou, šestou, sedmou třídu. Pro osmou a devátou jsou pak ještě dvě hodiny týdně navíc jako dobrovolný předmět. Myslím, že hodiny informatiky jsou dostačující, ale mění se náplň hodin. Už je nezajímá sestřih písniček, ale chtějí stříhat videa, dělat krátké filmy. Požadují programování, obsah hodin se mění. Je to ale těžké, protože to, co bych s nima probírat chtěl, a chtěli by i žáci, nemůžu. V šesté třídě už mají všichni Facebook, Instagram. Chtěl bych jim ukázat, jak to funguje, nastavení, bezpečnost. V jejich věku ale tyto sociální sítě mít nesmějí, takže je to nemůžu učit. Máme hodně možností, technologie, programů, jsou ale i věci, reálné a potřebné věci, které učit nemůžu.“

Josef: *„Vybavení školy je tedy na velmi vysoké úrovni. Problém ale nastává v tom, že ani já jsem s těmito zařízeními neuměl pracovat a musel jsem se to učit za pochodu. Jsou k tomu šílené manuály a než se s tím člověk naučí a seznámí, zabere to mnoho času.“*

„Informatika je obor, který se strašně rychle rozvíjí a je těžké udržet krok. Snažím se dětem ukazovat aktuální programy, pracovat ve free verzích, ale je to náročné a rychle se to mění. Pracujeme s Photoshopem, což často děti baví. Nemám nároky, že všichni v informatice musí být skvělí, je to hodně na volné bázi, chápu, že někdo k tomu vztah nemá. O to víc mě těší, že pak za mnou někteří chodí, že by chtěli něco vysvětlit, poradit, že s tím pracují doma a chtějí se zlepšit. Ještě bych chtěl zavést sadu tabletů do běžné výuky.“

„Problém také vidím v nedostatečné dotaci hodin informatiky. V páté a šesté třídě je jedna hodina týdně, což nestačí. Chtěl bych zavést volitelný předmět pro 8 třídu, kde bychom se tomu mohli věnovat víc. Třeba se dostat na tvoření webových stránek, více programování a práce s ozoboty, tvorba 3 D a další.“

Vojtěch: *„Žáci moc neumí využívat počítač. Učíme se základy ve wordu, excelu, powerpointu a také samozřejmě teoretické základní znalosti, práci s internetem a podobně. Žáci ale neumí moc přemýšlet nad systémem a mít informatické myšlení. Například při sčítání v excelu neví, co je to suma, jak to využít a co s tím udělat. Nejsou v hodině matematiky, takže nějaké vzorce je vůbec nenapadnou.“*

„Žákům zadávám úkoly na Officu 365, kde je mi pak i odevzdávají. Mají tam jasně dané zadání, vzorovou ukázkou, jak má práce udělat, prezentace i nápovědy na internetu. Tam jim dávám i známky.“

„Dnes jsem s výbavou školy spokojen. Spoustu věcí jsem si sem zavedl a zařídil sám, a to díky vedení, které mě podporuje. Protože máme jen jednu učebnu, jsou třídy rozdělené na polovinu, takže je se žáky i lepší práce. Můžu se jim více věnovat a stihneme toho víc, než kdybych měl plný počet žáků ze třídy.“

Tadeáš: *„Tento rok jsem přistoupil na to, že budu ICT koordinátor. To znamená, že mám oficiálně na starost tiskárny, připojení, opravy počítačů, instalace, aktualizace a všechno okolo. Je to velmi náročné a člověk těmito věcmi tráví mnohem víc času než výukou a přípravou na ni. Mohu spolupracovat s technikem, který vyřeší věci, které nezvládnou nebo nestíhám. Někdy na něj čekáme ale i týden, někdy je s nimi špatná komunikace a domluva, takže v danou chvíli je to poměrně problém.“*

„Mám pocit, že změnou je chování žák v tom smyslu, že jsou mnohem víc drzí, mají pocit, že můžou téměř všechno. Mám porovnání s výukou na sídlišti ve městě a tady (na vesnici) a je to tu nesrovnatelně lepší. I přes to se ale celková kázeň žáků zhoršuje.“

„Dnes jsou problémová sociální sítě. Všichni je mají, i když by vzhledem ke svému věku neměli. Z toho důvodu je nemůžeme učit, jak správně a bezpečně se na těchto sítích chovat, i když by to bylo aktuální a potřebné.“

Pavla: *„Z mého pohledu je mnohem horší kázeň žáků. Jsou více drzí a dovolují si více než dřív. Poznávám to už v té páté třídě.“*

„Problém vidím také v tom, že máme dvacet počítačů na dvacet dětí. Když jeden nefunguje, musím ho buď opravit nebo dát dva žáky na jeden počítač, což je pro výuku informatiky nevhodné. Člověk musí v těchto hodinách hodně improvizovat, opravovat rychle, na místě, a přitom udržet výuku. Nejtěžší je, že ve třídě máte různé úrovně znalostí s počítačem. Ti, kteří to zvládají se při hodinách nudí, někteří to během hodiny nejsou schopni stihnout. Třída se tak hodně rozděluje a jedete paralelně třeba čtyři výuky. Nechci, aby se ti lepší v hodinách nudili, chci, aby se dále rozvíjeli a dělali dál nebo lépe, jenže je to na organizaci hodiny velmi náročné. Někteří ale mají pocit, že všechno umí, a nakonec sotva splní zadaný úkol.“

„Chtěla bych mít k dispozici buď více počítačů nebo rozdělení dětí na poloviny. Často se stane, že se něco porouchá a žáci pak musí být ve dvojici, což je pro výuku informatiky špatné.“

„Chtěla bych, aby bylo více hodin informatiky, alespoň pro jeden ročník a výuka probíhala tři ročníky za sebou, ideálně šestá, sedmá a osmá třída.“

„Bylo by lepší, kdybychom měli lepší vybavení počítačů, lepší internetové připojení, interaktivní tabule ve třídách. To je ale otázka financování.“

Respondenti se shodují, že i po několika letech praxe je velmi náročné vytvořit průběh hodiny tak, aby zabavili všechny žáky. Jsou velké rozdíly mezi žáky v úrovni ovládnutí počítače a práce na něm. Někteří žáci mají daný úkol splněný během několika minut, jiní vyžadují celou hodinu pro zpracování i s dopomocí. Je proto náročné udržet krok se všemi, mít vymyšlené úkoly pro rychlejší a zároveň se věnovat ostatním. Dále z odpovědí vyplývá, že se zhoršuje komunikace žáků, jejich kázeň a časté řešení problémů s rodiči online. Respondenti se shodují, že problémem je rychlé posouvání doby, ale oblasti výuky stále stejná. Rádi by vyučovali oblasti, které žáci využívají, jako např. sociální sítě nebo využívali nových programů např. pro střih videí, 3D tvorba apod. S tím je ale spojený nedostatečný počet hodin věnovaný předmětu informatiky nebo materiální vybavení školy.

Kategorie 7: Odlišnosti od představ

Dříve než se člověk stane učitelem prochází studiem, přípravou na tuto profesi, prochází praxí a získává zkušenosti. Během nich si tvoří představy o tom, jak bude vypadat jeho výuka a co bude náplní jeho práce. Ne vždy se tyto představy naplní a při nástupu do pracovního procesu daří tak, jak si naplánovali. Tato kategorie se zabývá tím, jak se liší představa od reálného průběhu výuky.

Patrik: „*Jelikož jsem nestudoval informatiku, tak jsem si na vysoký škole nemyslel, že by mě to mohlo čekat. Ale dostal jsem nabídku, a protože mě to bavilo (informatika), tak jsem ji přijal. Věci jsem se učil za pochodu. U mých začátků jsem ale instaloval počítače do učebny, kam jsem s disketou instaloval Windows 3.11. To byla úplně jiná doba. Když jsem nastoupil do nové práce, už jsme měli internet, nové počítače i softwary. Oblast informatiky jde velmi rychle dopředu. Nemyslel jsem si ale, že výuka informatiky mi zabere tolika času mimo výuku.*“

Karolína: „*Jediný, co se mi nelíbí, tak je, že žáci vyšších ročníků nebo i na středních školách neumí základy na počítači. Myslím, že je důležité, aby každý uměl pracovat ve Wordu, Excelu a PowerPointu. Protože není nic horšího, než že žák u maturity neumí udělat prezentaci. Myslím, že by bylo dobře, kdyby se tyto základy více opakovali a oprašovali. Samozřejmě je dobré mít hodin informatiky více, třeba i jako volitelný předmět, kde se naučí nové věci a více do hloubky. Na ty základy by se ale nemělo zapomínat. Podle mě by měl každý dospělý umět běžně ovládat počítač, protože to usnadňuje práci a každému se to může hodit. I třeba kadeřnici nebo cukrářce, která si nakonec bude chtít udělat živnost a bude potřebovat pracovat s tabulkami.*“

Vojtěch: „*Jediným velkým rozdílem je pro mě práce mimo výuku, které je hrozně moc. Je potřeba to nějak eliminovat a více učitelů naučit s technikou. Často se jedná o jednoduché opravy, které by sami zvládli, kdyby byli poučeni a více v tomto oboru vzdělání.*“

V této kategorii se někteří respondenti shodují, že jejich představa je oproti realitě jiná ve formě výuky a výsledcích. Popisují, že žáci s počítačem neumí dostatečně pracovat v základních programech, neumí vytvořit hezkou prezentaci ani zpracovat textovou podobu. Jedním z největších odlišností je v práci mimo výuku, kdy neočekávali tolik času stráveného nad opravami, přípravou počítačů a další prací mimo výuku.

Josef: „Já jsem si moc představy nedělal. Myslím, že na vysoké škole nedokážou připravit na opravdový průběh práce učitele, takže jsem se na nic neupínal. Myslím, že vysoká škola vidí jenom hloupý papír, který neurčuje, co člověk umí a zná nebo jaké má zkušenosti. Jen potřebuje ten papír. Já mám zkušenosti s prací s dětma od svých 15 let, takže jsem věděl, do čeho asi jdu. Každou práci beru jako výzvu, seberozvoj, takže jsem do toho šel a ta práce mě hrozně baví. Já jsem takový, že dokážu improvizovat, rád využívám možnosti, které se mi nabízí a snažím se vytěžit maximum z nabízených možností.“

Pavla: „Jako učitelka informatiky jsem byla povolána od vedení, takže jsem si moc představ nestihla udělat. Nikdy jsem netušila, že budu učit informatiku. Práci jako učitelka informatiky jsem přijala tak, jak je, snažím se improvizovat, stále vymýšlet něco nového.“

Jiní respondenti si neupínali na představy o průběhu práce učitele informatiky. Ve své práci improvizují, využívají možností, které se jim nabízí a využívají svoje zkušenosti s prací s dětma nebo výuky jiných předmětů.

Kategorie 8: učební osnovy a hodinová dotace

Tato kategorie se věnuje problému, který vyplývá z učebních osnov, školního vzdělávacího plánu a hodinové dotaci výuky informatiky, které má každá škola dané. Tento problém ovlivňuje průběh výuky, možnost se tématu věnovat do hloubky nebo si lépe ukotvit nové znalosti.

Josef: *„Problém také vidím v nedostatečné dotaci hodin informatiky. V páté a šesté třídě je jedna hodina týdně, což nestačí. Chtěl bych zavést volitelný předmět pro 8 třídu, kde bychom se tomu mohli věnovat víc. Třeba se dostat na tvoření webových stránek, více programování a práce s ozoboty, tvorba 3 D a další.“*

Patrik: *„Dnes jsou dané dvě hodiny informatiky pro pátou, šestou, sedmou třídu. Pro osmou a devátou jsou pak ještě dvě hodiny týdně navíc jako dobrovolný předmět. Myslím, že hodiny informatiky jsou dostačující, ale mění se náplň hodin. Už je nezajímá sestřih písniček, ale chtějí stříhat videa, dělat krátké filmy. Požadují programování, obsah hodin se mění. Je to ale těžké, protože to, co bych s nima probírat chtěl, a chtěli by i žáci, nemůžu. V šesté třídě už mají všichni facebook, Instagram. Chtěl bych jim ukázat, jak to funguje, nastavení, bezpečnost. V jejich věku ale tyto sociální sítě mít nesmějí, takže je to nemůžu učit. Máme hodně možností, technologie, programů, jsou ale i věci, reálné a potřebné věci, které učit nemůžu.“*

Karolína: *„Když jsem začala učit informatiku, ještě jsem neměla vystudovaný tento obor ani žádné kurzy. Začala jsem to učit, protože mě práce s počítačem bavila a s rozvrhem jsem souhlasila. Plán hodin jsem si tvořila sama, protože ještě nebyly vytvořeny žádné šablony. Až později byl školní vzdělávací plán, který určoval, co se ve kterém ročníku bude učit, ale byl hodně podobný tomu, jak jsem už učila. Dnes i hodně pracujeme s emailem a dalšími komunikačními programy. Takže si s žáky zakládáme maily a učíme se psát správně zprávy. Většina žáků už email má, někteří ho mají z důvodu chytrých telefonů, ale nepoužívají a jiný se s tím vůbec nesetkali. Problém pak je všechny dostat na stejnou úroveň.“*

„Dříve byli volnější hodiny, dnes už mají každou hodinu naplánovanou a je potřeba toho hodně stihnout. Takže už nedávám poslední minuty v hodině volné, ale pořád pracují. Nedovoluji jim hrát hry ale i z toho důvodu, že si myslím, že toho mají dost doma na počítači i v telefonu, tak není potřeba i ve škole. Když už se najde nějaká volnější hodina, tak ale nesmí na sociální sítě, ty mají zakázané.“

Vojtěch: „Změnili se hodiny informatiky, kdy jsme zavedli informatiku pro osmou a devátou třídu. Dříve to bylo pro šestou a osmou. To se mi ale zdálo špatný, protože to, co se v šesté naučili, přes rok zapomněli a v osmé se to učili znovu. Takhle můžeme pokračovat, stále opakovat a stihneme se naučit mnohem víc. S těmi žáky, které to baví se pak scházíme po škole na takový kroužek, kde pokračujeme v informatice více do hloubky a zúčastňujeme se soutěží. Což je super, ale je to čas, který mi nikdo nezaplatí a je to čistě dobrovolná akce.“

„Přesto jako problém vidím malou časovou dotaci. I když máme na škole největší časovou dotaci v okolí, stejně by bylo lepší mít hodin informatiky více.“

„Teď už jsem si zvyknul na to, že žáci nedělají jen věci do informatiky. Beru to tak, že když mají hotovou práci, kterou jim zadám, splní všechny moje požadavky a stíhají si u toho hrát i nějakou hru, tak ať. Hlavně, aby měli hotový všechno, co po nich chci a rozuměli tomu.“

Tadeáš: „Chtěl bych zvýšit hodinovou dotaci pro informatiku a taky posunout výuku na sedmou, osmou a devátou třídu. Myslím, že by pak bylo mnohem snadnější v pokračování naučených dovedností a znalostí a mohli bychom se tématům více věnovat a procvičovat. Hodinovou dotaci teď máme pro každý ročník jednu hodinu týdně, což nestačí.“

„Obsah hodin si určuju sám. Hodně vycházím ze školního vzdělávacího programu, ale některé části si upravuju podle sebe. Více se věnujeme práci ve Wordu, Excelu a PowerPointu, protože si myslím, že je důležité, aby to žáci uměli. Toto využijí na jakékoliv střední škole i později v životě a je dobré, když umí zpracovat pěkný textový soubor nebo prezentaci.“

Pavla: „Hodinová dotace je velmi malá. V páté, osmé i deváté třídě je pouze jedna hodina týdně. To stačí k probrání pouze základů, ale nestihneme to probrat více do hloubky, procvičovat a učit se novým věcem.“

„Obsah hodin informatiky беру podle školního vzdělávacího plánu. Jsem s ním spokojená, myslím, že je velmi dobře udělaný na naše podmínky počtu hodin. Nejvíce se žáci zaseknou na práci s klávesnicí. Neumí napsat velká písmena, využívat klávesové zkratky, upravit text. Vlastně napsat hezkou textovou část, upravenou je asi nejhorší.“

Téměř všichni respondenti se shodují, že hodinová dotace předmětu informatiky je nedostatečná a chtěli by ji zvýšit. Také by si přáli nebo si již upravili třídy, ve kterých se informatika vyučuje. Z výpovědí vyplývá, že nejlepší je výuka informatiky ve třídách po

sobě jdoucích, kdy můžou probrat více učiva a opakovat, co se naučili. Většina respondentů je také spokojena s osnovami, které určují, co vyučovat. I přes by si někteří přáli, aby se osnovy zmodernizovali a vyučovali se věci, které žáci běžně používají a mohli využívat modernější programy.

Kategorie 9: učitel informatiky bez předchozího studia

Učitelem informatiky na základní škole se může stát ten, který má vystudovaný obor informatiky na magisterské úrovni, či si splnil nastavbu v oboru informatika společně s pedagogickým minimem či kurz zaměřený v tomto oboru. Může se ale stát, že informatiku bude učit i učitel, který tuto aprobaci nemá. V té chvíli nastává problém pro učitele, který se musí na tyto hodiny připravit.

Karolína: *„Práce s počítačem mě bavila a pořád baví. Takže když jsem dostala příležitost začít učit informatiku, tak jsem to přijala. Přejala jsem starost o tiskárny, nákupy nových technologií, starost o počítače. Šla jsem studovat na celoživotní vzdělávání a chodila jsem na kurzy. Nyní už je na škole přijatý nový ICT koordinátor, který přejímá moji práci a já už mám jen pár hodin, ale stále se o informatiku zajímám a starám se to tyto věci na škole.“*

Patrik: *„Vlastně ani nevím. Tehdejší ředitel mi řekl, že na škole budu učit i informatiku a já jsem neprotestoval. Ten obor mě bavil a babí dodnes. Tak jsem na nabídku kývnul a učil se od začátku.“*

Tadeáš: *„Já vlastně ani nevím. Uměl jsem pracovat s počítačem, radil jsem kolegům, a protože se zrovna sháněl učitel informatiky, nabídli to mě. Já jsem to přijal a od té doby učím i informatiku.“*

„Nejtěžší pro mě v začátcích bylo přijít na systém v hodině. Jak zkoordinovat to, co je chci naučit s různými úrovněmi žáků. Udělat hodinu tak, aby je bavili, zaujala a něco nového se naučili.“

„Zájem učit informatiku i nadále ani moc nemám. Klidně bych pár hodin informatiku učil, ani mi moc nevadí ta práce okolo, ale rozhodně bych to bral v mnohem menší míře, než je to teď. Vystudoval jsem techniku a fyziku. Fyziku částečně učím, dílny ale vůbec a učí to někdo, kdo to nemá vystudovaný. Chtěl bych učit svoje předměty a k tomu klidně i částečně informatiku.“

Pavla: *„Práce učitelky informatiky mi byla přidělena, protože vedení potřebovalo učitele informatiky pro páté třídy a já jsem prý technický typ. Práce s počítačem mi nikdy nevadila, a tak jsem to přijala. V páté třídě stejně probíráme první pololetí spíše teorii a druhé praktické věci. Jde pouze o základy ve Wordu, PowerPointu a Excelu, takže je to v pohodě.“*

„Pro mě bylo nejtěžší uhlídat všechny žáky ve třídě, aby dělali to, co mají. Ve dvaceti je to opravdu náročné, protože se jim potřebujete věnovat hodně individuálně. Ale baví mě to, takže bych ji ráda učila i nadále.“

Z výpovědí vyplývá, že respondenti vyučují informatiku, protože byli šikovni v práci na počítači a daná práce je baví. Vedení školy při hledání učitele nebo učitelky informatiky vycházeli ze skutečnosti, kdo dobře ovládá počítač a různé programy. Většinu respondentů práce i nadále baví a v oblasti informatiky se stále zdokonalují a vzdělávají. Někteří však učí informatiku na úkor svých předmětů, které vystudovali.

4.5 Shrnutí a diskuse výsledků kvalitativního výzkumu

Z výzkumu vyplývá, že učitelé a učitelky informatiky v okrese Svitavy se i přes různě dlouhou praxi celkově stále považují za začínajícího učitele. Pocit začínajícího učitele je dán oblastmi výuky. Někteří z nich se v určitých oblastech, jako jsou základní informace o počítači a základní využívání některých programů, považují za odborníky. V jiných oblastech se považují za začínajícího učitele. V celkovém kontextu se však stále snaží využívat novější technologie, zkoušet různé přístupy práce s žáky a učit se novým věcem.

Pro začínající učitele je náročné navázat kontakt se žáky, udržet jejich pozornost a správně s nimi komunikovat. Častým problémem je vyrovnat úroveň žáků v celé třídě. Často se ve třídě sejdou žáci, které mají zkušenosti s prací na počítači, ti žáci, které na něm hrají pouze počítačové hry a ti, kteří s počítačem nemají žádnou zkušenost. Pro učitele informatiky je v takovém případě velmi náročné zabavit všechny žáky, aby udrželi jejich pozornost, aby se žáci něčemu novému naučili a učitelé věnovali pozornost každému z žáků.

Komunikace učitelů a rodičů žáků je předpokladem pro vztah učitele a daného žáka. Vztahy v rodině a využívání počítače se odrážejí v chování při výuce informatiky. Neovlivňuje však rychlost a šikovnost žáků při hodině. Komunikace rodičů s učiteli je v nynější době hodně orientovaná na online způsob.

Problém učitelů při práci výuky informatiky je materiální vybavení školy a získávání financí na jejich zlepšení. Z výzkumu vyplývá, že učitelé ve městech mají lepší vybavení, financování a více možností. Učitelé v obcích mají materiální vybavení horší a možnosti omezenější než učitelé ve městě.

Učitelé a učitelky informatiky se shodují, že velkým problémem v jejich práci jsou mnohé činnosti mimo výuku a přípravu na ni. Stráví mnoho času na opravách a kontrolách, instalacích, vylepšováním a úpravách např. webových stránek školy nebo informačního systému školy (např.: Bakaláři). Tyto práce jim zabírají mnoho času, který je často zaměstnavatelem i veřejností nedocenený. Tento problém také zasahuje do jejich osobního života. Ve všech případech je učitel informatiky z pohledu laické veřejnosti a pedagogů viděn jako „ajták“, který rozumí všemu v oblasti informatiky. Ti se pak musí učit mnoho věcí za pochodu a řešit problémy. Na všech základních školách mají učitelé informatiky možnost spolupracovat s externí firmou a v případě problémů se na ni mohou obrátit.

Problémem učitelů informatiky i po několika letech praxe zůstávají rozdíly mezi úrovněmi žáků. Problém je vytvořit průběh hodiny tak, aby se mohli věnovat všem žákům

a všichni se naučili něco nového. Zkoordinovat činnosti tak, aby vyhovovali jak zdatnějším žákům, tak i těm pomalejším. Také se respondenti shodují, že některé části obsahu učiva jsou zastaralé a bylo by dobré přidat nové oblasti jako informace a využívání sociálních sítí, nové programy na střih písniček, videí, tvorba grafiky a podobně.

Otázka odlišnosti představ od reality se velmi odvíjí od povahy osobnosti, je to velmi individuální. Podle slov některých respondentů si představy o výuce informatiky nedělali a brali výuku tak, jak bude. Jiní naopak šli do práce s jasnou představou, která se v něčem shodovala, v jiném se lišila. Odlišnosti často spočívali ve formě výuky a práce mimo výuku a přípravu na ni.

Všichni respondenti kromě jednoho se shodují, že časová dotace pro výuku informatiky je nedostatečná. Někteří také uvádějí, že je výuka špatně rozložena do ročníků. Proto si ji někteří s pomocí vedení školy upravili podle svých představ, těmi je vyučovat informatiku v ročnících po sobě jdoucích. S osnovami výuky informatiky je většina respondentů spokojená, často mají možnost si ji sami upravit podle svých požadavků.

Učitelé a učitelky informatiky, které tento předmět učí bez předchozího studia byli do této práce zvoleni vedením školy pro jejich šikovnost a znalost. Většina respondentů jsou s výukou informatiky spokojeni, dále se v této problematice vzdělávají a zlepšují si své dovednosti. Někteří však vyučují informatiku na úkor svých vystudovaných předmětů, a proto by raději od této výuky odstoupili.

Výsledky výzkumu mé bakalářské práce se shodují s teoretickou částí této práce. Nejčastější problémy začínajících učitelů jsou obdobné v teoretické i praktické části bakalářské práce. V praktické části jsou však navíc specifické problémy učitelů informatiky, mezi které se řadí nedostatečné vybavení školy, mnoho času stráveného mimo výuku a přípravu na ni z důvodu oprav, konzultací a podobně. Dále také různá úroveň žáků v oblasti informatiky a možnost vzdělávání žáků v současných trendech a možnostech. Výsledky kvantitativního výzkumu dle Weiss (2012) ukazují, že nejčastější problémy začínajících učitelů je problémové chování žáků. Dále také udržet kázeň žáků při vyučovací hodině, vytvořit si kontakt se žáky, správně a vhodně jim vysvětlit učební látku a srozumitelně podávat otázky směřující k žákům. Výsledky kvalitativního výzkumu dle Rychlíkové (2018) ukazují, že nejčastější problémy začínajících učitelů je špatné materiální a technické vybavení školy, špatné vztahy na pracovišti, náročná motivace žáků, šok z reality, který přichází po nástupu do profese učitele a možnosti dalšího vzdělávání. Další

kvantitativní výzkum dle Wontrobové (2014) ukazuje, že největší problémy začínajících učitelů je aktivizace žáků, problémová a náročná práce s neprospívajícími žáky, řešení kázeňských přestupků a udržení pozornosti žáků. Z těchto výzkumů a mého výzkumu vyplývá, že problémy začínajících učitelů jsou plošné. Výsledky mého výzkumu souhlasí s výsledky náročného udržení pozornosti žáků, problému vhodné motivace žáků, časté kázeňské prohřešky a špatné materiální vybavení školy. Výsledky mého výzkumu ale také poukazují na přetíženost učitelů informatiky z hlediska oprav a konzultací mimo výuku a školní potřeby, nedostatečný počet hodin pro výuku informatiky a různá úroveň žáků v jedné třídě.

Otázkou problémů začínajících učitelů se také zabývá projekt Systém podpory profesního rozvoje učitelů a ředitelů. Jejím cílem je zlepšit a zcelit systém školství v podpoře učitelů, ředitelů a dalšího vzdělávání pedagogů a vytvořit koncepční podporu pro různé fáze profesní dráhy. Podle jejich výzkumu začínající učitelé nejčastěji vyhledávají pomoc s realizací a vyhodnocováním výuky, obeznámení se všemi náležitostmi práce učitele, rozvojem vztahů s rodiči i žáky a orientací v reálném chodu školy. Výsledky výzkumu mé praktické části bakalářské práce odpovídají obecným problémům začínajících učitelů (SYPO, [online], 2019). Obdobné výsledky vykazuje také odborná publikace Začínající učitel (Burdová a kol., 2019), která popisuje celou řadu didaktických a pedagogických problémů pro začínajícího učitele, kam patří kázeň žáků, technické vybavení školy, komunikace s žáky a rodiči, vztahy na pracovišti a mnoho dalšího.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce poukazuje na mnoho problémů začínajícího učitele informatiky základní školy, které vychází nejen z vnějšího prostředí, jako je klima školy, vztahy ve škole, žáci, rodiče, hodnocení a další, ale i z vnitřního, kdy je ovlivňují vztahy v rodině, psychické rozpoložení, schopnosti a dovednosti, zdravotní potíže a pojetí práce učitele. Tyto poznatky nám ukazují, že je důležité studenty vysoké školy v přípravě na budoucí profesi učitele vést k praxi, k poznání reálného chodu profese učitele, možnost se na všechny požadavky připravit a vyzkoušet si je.

V teoretické části této bakalářské práce byly vysvětleny pojmy, které jsou důležité pro uchycení celkového kontextu. Nejprve byly vymezeny pojmy jako učitel, učitel informatiky, vývojové fáze učitele, začínající učitel, pomáhající učitel i jeho profesní dráha. V těchto kapitolách jsme si přiblížili tyto termíny a teoreticky pojali jejich funkce, dělení a fáze profesionalizace a profesní dráhy, také legislativní ukotvení učitele.

V dalších kapitolách byla popsána kategorizace problémů, kterou jsme rozdělili do tří oblastí. První oblast se zaměřuje na problémové profesní činnosti, kam patří práce se školními dokumenty, integrace žáků, materiální vybavenost školy, rozvrh hodin, pomáhající učitel, kázeň žáků a další. Druhá oblast se věnuje osobnostním problémům, kam spadá osobnost učitele a představy o vyučování. Ve třetí oblasti jsou rozebrány socializační problémy. K té se vztahuje komunikace učitele se žáky, vztah mezi učitelem a žákem, postoj rodičů vůči učiteli informatiky a předmětu informatiky. Tyto kapitoly se zabývají konkrétními problémy učitele informatiky, které ho mohou potkat hned na začátku své pedagogické profese, ale můžou ho provázet i nadále během výkonu práce.

V praktické části byl zvolen kvalitativní výzkum, který byl zaměřen na rozhovory s učiteli a učitelkami na základní škole v okrese Svitavy. Metoda rozhovorů nám umožnila zjistit reálné problémy začínajícího učitele informatiky i učitele po několika letech praxe. Hlavním cílem bylo zmapovat problémy začínajícího učitele informatiky na základní škole, jejich možnost řešení a pomoci. Tento cíl byl splněn, jelikož v rozhovorech s učiteli jsou popsány reálné problémy jako začínajících učitelů. Nejčastější problémy začínajících učitelů informatiky spočívá v práci mimo výuku a přípravu na ně. Patří tam opravy počítačů, tiskáren, zajištění připojení internetu, opravy tiskáren, správa webových stránek školy, informačního systému školy a mnoho dalšího. K tomuto tématu se také vztahuje častý osobní charakter problémů od svých pedagogických kolegů. Mezi další častý problém patří malá

hodinová dotace informatiky nebo špatné rozvržení výuky do ročníků. Problém hodinové dotace učitel informatiky nemá možnost ovlivnit, rozvržení výuky v ročnících ale s podporou vedení školy ano. Z výsledků výzkumu je patrné, že učitelé mají často podporu u vedení školy a s jejich pomocí mohou změnit třídu pro danou výuku. Materiální vybavení školy je závislá na podpoře a možnostech financování. Z výzkumu vyplývá, že školy ve městech jsou na tom z hlediska materiálního vybavení mnohem lépe než základní školy v obcích. Pocit začínajícího učitele je velmi závislý na osobnosti učitele. Je to velmi individuální pro každého učitele, obecně ale můžeme říct, že každý z nich se považuje za začínajícího učitele minimálně v některých oblastech informatiky. Jiní se považují za začínající učitele informatiky celkově, protože vždy se bude vzdělávat v nových věcech, zkoušet nové přístupy, možnosti, učit se novým technikám a využívat nové technologie. Oblast informatiky jde velmi rychle kupředu a je důležité být ve střehu, sledovat nové věci a snažit se je využívat i ve své práci.

Další výzkum by mohl směřovat ke zkoumání vztahu výuky a představám při přípravě učitelů na vysoké škole v posledním ročníku s poznáním reality a vstupu do profesní dráhy učitele. Také by mohl směřovat k rozdílům a podmínkám pro učitele informatiky na základní škole a na střední škole. Tímto tématem bych se ráda zabývala i ve své diplomové práci, která by se zabývala jedním z výše uvedených směrů.

Seznam zkratk

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
č.	číslo
ICT	informační a komunikační technologie
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
NÚV	národní ústav pro vzdělávání
OSN	organizace spojených národů
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
RVP ZV	rámcově vzdělávací plán pro základní vzdělávání
RVP	rámcově vzdělávací plán
s.	strana
sb.	sbírka
vyd.	vydání

Seznam literatury a zdrojů:

BURDOVÁ, E. a kol. (2019). *Začínající učitel*. Praha: Národní institut pro další vzdělávání. ISBN: 978-80-7578-012-6.

ČAPEK, Robert. (2013). *Učitel a rodič*. [online: PDF]. Praha: Grada Publishing, a.s. [cit. 2019-04-08]. ISBN 978-80-247-8670-4.

Digitální gramotnost. [online]. Praha: NÚV, 2019 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/3360/>

DYTRTOVÁ, R. (2008). *Začínající učitel*. Brno: Tribun. ISBN 978-80-7399-569-6.

GAVORA, P. (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.

HENDL, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-736-7040-2.

HENDL, J. a Jiří Remr. (2017). *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1192-1.

CHUDÝ, Š. a Pavel NEUMEISTER. (2014). *Začínající učitel' a zvládanie disciplíny v kontexte 2. stupňa základnej školy*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-250-5.

Informatika. [online]. Praha: NÚV, 2019 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/3361/>

Infrastruktura. [online]. Praha, 2019 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ict/infrastruktura>

INMAN, D. a Leslie Marlow. (2004). *Teacher Retention: Why do beginning teachers remain in the profession*. Education. [online] Summer, 2004 [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=0&sid=1b63befe-f9eb-48cea5025129f86bf6c6%40pdcvssessmgr06&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#AN=14053785&db=a9h>

JAKUBOVSKÁ, V., Gabriela Jonášková, L'ubica Predanociová. (2016). *Učitel' a jeho kompetencie*. Boskovice: Albert. ISBN 978-80-7326-271-6.

JUKLOVÁ, K. (2013). *Začínající učitel z pohledu profesního vývoje*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-266-9.

Karierní řád – profesní rozvoj pedagogických pracovníků. [online]. Praha, 2019 [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/o-webu-msmt/karierni-rad>

KOLÁŘ, Z., Pavlína BASLEROVÁ a Michal RŮŽIČKA. (2012). *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel.* Praha: Grada. [cit. 2019-04-08]. ISBN 978-80-247-3710-2.

Legislativa. [online]. Praha, 2019 [cit. 2020-01-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokument-3/zakony>

LUNENBERG, M., Jurriën Dangerink, Fred Korthagen. (2014). *The professional teacher educator.* Sense publishers [online]. [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=9SnIBAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

MICHALÍK, J., Pavlína BASLEROVÁ a Michal RŮŽIČKA. (2018). *Postoje pedagogických pracovníků k vybraným aspektům společného vzdělávání.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. [cit. 2019-04-08]. ISBN 978-80-244-5321-7.

ODELL, S. J., Leslie Huling. (2000). *Quality mentoring for novice teachers.* Kappa Delta Pi [online]. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=TIHU6sFGNiMC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

PODLAHOVÁ, L. (2002). *Ze studenta učitelem: student – praktikant – začínající učitel.* Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0444-3.

PODLAHOVÁ, L. (2004). *První kroky učitele.* Praha: Triton. ISBN 80-7254-474-8.

Právní předpisy a související dokumenty. [online]. MŠMT 2019. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/1-pravni-predpisy-a-souvisejici-dokumenty>.

PRŮCHA, J., Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. (2008). *Pedagogický slovník.* 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-807-3674-168.

RVP v oblasti informatiky a ICT. [online]. Praha: NÚV, 2019. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/revize-rvp-ict>

RYCHLÍKOVÁ, J. *Vstup začínajícího učitele do profese*. [online]. Brno, 2018 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/th/khh4b/>>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Ingrid Procházková.

ŠIMONÍK, O. (2016). *Začínající učitel*. Učitelské listy. [online]. NÚV. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <http://www.ucitelske-listy.cz/2016/11/oldrich-simonik-dokumenty-137.html>

ŠVARŤÍČEK, R., Klára Šedřová. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

VAŠUTOVÁ, J. (2004). *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido. ISBN 80-731-5082-4.

VAŠUTOVÁ, J. (2007). *Být učitelem: co by měl učitel vědět o své profesi*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-325-2.

WEISS, V. *Problémy začínajícího učitele*. [online]. Olomouc, 2012 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/7upwvg/>>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. PaedDr. Václav Klapal, Ph.D.

WONTROBOVÁ, M. *Problémy začínajícího učitele*. [online]. Olomouc, 2014 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/iuv3w6/>>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. PaedDr. Václav Klapal, Ph.D.

Začínající učitelé. [online]. Praha: SYPO, 2020. [cit. 2020-04-01]. Dostupné z: <http://www.projektsypo.cz/jsem-zacinajici-ucitel.html>

PŘÍLOHA 1 - Rozhovory

Respondent 1: Josef

- MUŽ
- 33 let
- obor – magisterský obor Regionální geografie + pedagogické minimum + rozšířená kvalifikace pro obor informatika
- 6 let praxe jako učitel informatiky
- První pracovní pozice učitele informatiky
- Dlouhodobá předchozí praxe práce s dětmi

1) Máte pocit, že jste stále začínající učitel nebo si už spíše připadáte jako učitel profesionál?

Ano. Myslím si, že budu stále začínající učitel. Začínal jsem výuku ve třetí třídě, teď jsem v 8, takže stále učím něco nového. Snažím se posouvat, posouvat výuku a využívat všechny možnosti, které se mi ve škole nabízí.

2) Jaké byli vaše problémy při nástupu do práce v oboru učitele informatiky?

Nejvíc mě překvapilo, že děti neumí s počítačem. Každý z nich má počítač, telefon, tablet. Hrají na tom hry, ale vůbec neumí pracovat s technikou, neví základní informace o počítači, něco na něm vytvořit, v podstatě ani neumí využívat klávesnici. Přijde mi, že dnes je éra tabletů, takže ke všemu přijdou a hned sahají na monitor a snaží se ho dotykově ovládat.

Problémem při mém nástupu bylo také špatné vybavení školy. Když jsem nastoupil, bylo na škole 15 počítačů a jedna interaktivní tabule.

Velký problém vidím v práci mimo výuku. Lidé mě vidí jako ajťáka, což znamená, že umím pracovat se vším. Chtějí, abych jim opravil počítač, tiskárnu, zprovoznil weby (bakaláři), vyřešil problém s tisknutím dokumentů, staral se o testy, které jsou na počítači jako Scio testy a další. Je to spousta času, které zabírají mnohdy i malé věci, ale je to práce, kterou už nikdo nevidí. Dokonce chtějí poradit i s výběrem notebooků, televizí, foťáků. Myslí si, že jako ajťák rozumíte všemu v tomto oboru. Abych mohl opravovat počítače, spravovat bakaláře, musím často pracovat o prázdninách, o víkendech, a to i přes to, že dnes je možnost dálkového řízení, ne všechno jde tímto způsobem. Tyto věci, opravy a řešení problémů jsem se musel učit za pochodu. Na to vás na škole nikdo nepřipraví. Bohužel často

dochází i k tomu, že mě kolegové volají k porouchané tiskárně, a přitom jen není zapnutá. Také se nám stává, že paní uklízečky vytrhnou nějaký kabel, a i k této „opravě“ jsem volaný. Nebo mi do hodiny přijdou 4 kolegové, že spadl web a oni teď hned tam potřebují dát známky. Je to časově náročné a často musím i utíkat z hodin, abych vyřešil takové problémy. Jinak ještě pracujeme s firmou, která spravuje síť. Jsem jejich taková prodloužená ruka, takže spoustu věcí řeším s nima.

Komunikaci se žáky nevidím jako problémové. Snažím se používat jejich jazyk, protože když člověk používá vědecké termíny, jen na mě koukají a nevědí, o čem je řeč. Hodně využívám přirovnání, aby si to uměli představit a lépe to pochopili. Rozdíl oproti začátku vidím v trpělivosti dětí. Například u grafiky je potřeba, aby vydrželi, než se s programem naučí, oni to ale po 20 minutách vzdávají, že je to moc složité. V tom vidím velké zhoršení.

Inkluze podle mě v tomto předmětu nehraje žádnou roli. Učil jsem například dva žáky s Aspergerovým syndromem a na informatiku byli úžasný, uměli neuvěřitelně dobře programovat. Takže v tom rozdíly nevidím, někdo na informatiku je, jiný k tomu vztah nemá. Ale jde hodně vidět, kdo doma s počítačem nepracuje. Jestli rodiče dítěti zakazují práci s počítačem, sami s ním neumějí a nevyužívají ho, pak je ten rozdíl vidět.

3) Změnili se tyto problémy dnes nebo jsou stejné?

Dnes je na škole výborné materiální vybavení. Je tu nové počítačová učebna, vytvořena jazyková učebna s nahrávacím zařízením a programy, 3D tiskárna, máme plně vybavené televizní studio. Jsou tam kamery, otočné o 360° kamera, osvětlení, zelené plátno, nahrávací prvky, je to opravdu neuvěřitelné vybavení. Také interaktivní tabule jsou téměř ve všech učebnách. Vybavení školy je tedy na velmi vysoké úrovni. Problém ale nastává v tom, že ani já jsem s těmito zařízeními neuměl pracovat a musel jsem se to učit za pochodu. Jsou k tomu šílené manuály a než se s tím člověk naučí a seznámí, zabere to mnoho času.

Ještě bych chtěl zavést sadu tabletů do běžné výuky.

Informatika je obor, který se strašně rychle rozvíjí a je těžké udržet krok. Snažím se dětem ukazovat aktuální programy, pracovat ve free verzích, ale je to náročné a rychle se to mění. Pracujeme s Photoshopem, což často děti baví. Nemám nároky, že všichni v informatice musí být skvělý, je to hodně na volné bázi, chápu, že někdo k tomu vztah

nemá. O to víc mě těší, že pak za mnou někteří chodí, že by chtěli něco vysvětlit, poradit, že s tím pracují doma a chtějí se zlepšit.

Problém také vidím v nedostatečné dotaci hodin informatiky. V páté a šesté třídě je jedna hodina týdně, což nestačí. Chtěl bych zavést volitelný předmět pro 8 třídu, kde bychom se tomu mohli věnovat víc. Třeba se dostat na tvoření webových stránek, více programování a práce s ozoboty, tvorba 3D a další.

4) Chtěl/a byste pro práci v tomto oboru něco jinak?

Chtěl bych mít vyšší dotaci hodin. V páté a šesté třídě je jedna hodina týdně, což nestačí. Chtěl bych zavést volitelný předmět pro 8 třídu, kde bychom se tomu mohli věnovat víc. Třeba se dostat na tvoření webových stránek, více programování a práce s ozoboty, tvorba 3D a další.

Rád bych, aby se někteří kolegové lépe naučili s technikou, která tu je pro ně k dispozici a s bakaláři. Často nevyužívají všechny možnosti, které se jim nabízí, nechtějí se s tím lépe seznámit, a to pak vede k častým problémům, které by případně mohli vyřešit sami. Mě to zabírá spoustu času, a přitom by stačilo, aby si na 10 minut sedli a bakaláře pořádně zkusili.

5) Je práce učitele informatiky podle vašich představ nebo se velmi liší?

Já jsem si moc představy nedělal. Myslím, že na vysoké škole nedokážou připravit na opravdový průběh práce učitele, takže jsem se na nic neupínal. Myslím, že vysoká škola vidí jenom hloupý papír, který neurčuje, co člověk umí a zná nebo jaké má zkušenosti. Jen potřebuje ten papír. Já mám zkušenosti s prací s dětma od svých 15 let, takže jsem věděl, do čeho asi jdu. Každou práci беру jako výzvu, seberozvoj, takže jsem do toho šel a ta práce mě hrozně baví. Já jsem takový, že dokážu improvizovat, rád využívám možnosti, které se mi nabízí a snažím se vytěžit maximum z nabízených možností.

6) Kdybyste si mohl vybrat jinou profesi, změnil/a byste?

Já jsem původně nikdy nechtěl učit. Nakonec jsem ale stejně podlehl a jsem za to rád. Myslím si, že mám pro výuku dobré předpoklady. Rád testuju a posouvám se, takže jsem si zkusil i výuku několika jiných předmětů, myslím, že to člověka posouvá. Nemyslím si, že je to moje konečná profese, ale dokud mě ta práce bude bavit, tak to budu dělat. Teď mě učení opravdu baví.

Respondent 2: Patrik

- MUŽ
- 45
- obor – magisterský obor Matematika + Chemie
- 20 let praxe jako učitel informatiky (bez vzdělání v oboru informatiky)
- Druhá pracovní pozice učitele informatiky

1) Máte pocit, že jste stále začínající učitel nebo si už spíše připadáte jako učitel profesionál?

Myslím si, že nikdy nebudu učitel profesionál. Celý život se člověk učí. Úplný začátečník v práci učitele už si ale také nepřipadám. Na škále od 1 do 10 (1 – začínající, 10 – profesionál) bych se hodnotil číslem 3.

2) Jaké byly vaše problémy při nástupu do první práce v oboru učitel informatiky?

Když jsem začínal, informatika nebyl rozsáhlý předmět. Na té škole byl v začátcích, a tak materiálové zařízení bylo oproti dnešku velmi špatné. Na tu dobu jsme byli ale rádi alespoň za počítačovou učebnu. Dnes máme výborné vybavení, nechybí interaktivní tabule, jazykové učebny, vybavená počítačová učebna.

Náročné pro mě bylo také zvládat kázeň žáků, a to nejvíce v osmé třídě. Problémem bylo poměrně široké věkové rozmezí žáků.

3) Změnili se tyto problémy nebo jsou stejné? Jaké jsou tedy vaše problémy dnes?

Dnes už vím, jak na žáky. S kázní problém nemám a nedovolí si v mé hodině zlobit. To se od začátků dost změnilo. I když se chování a jednání žáků mění, dokážu si s nimi už poradit.

Až po čase se pro mě stal trochu problém komunikace s rodiči. Teď je svět hodně online, což je docela na škodu. Rodiče přes bakaláře omlouvají žáky, píší vzkazy, stížnosti, všechno. Například si stěžují, že neměli včas napsaný vzkaz v bakaláři o písemce, zkoušení a podobně. Žáci neřeší své problémy sami, ale přes rodiče a online.

Dnes jsou dané dvě hodiny informatiky pro pátou, šestou, sedmou třídu. Pro osmou a devátou jsou pak ještě dvě hodiny týdně navíc jako dobrovolný předmět. Myslím, že hodiny informatiky jsou dostačující, ale mění se náplň hodin. Už je nezajímá sestřih písniček, ale chtějí stříhat videa, dělat krátké filmy. Požadují programování, obsah hodin se mění. Je to ale těžké, protože to, co bych s nimi probírat chtěl, a chtěli by i žáci, nemůžu.

V šesté třídě už mají všichni facebook, Instagram. Chtěl bych jim ukázat, jak to funguje, nastavení, bezpečnost. V jejich věku ale tyto sociální sítě mít nesmějí, takže je to nemůžu učit. Máme hodně možností, technologie, programů, jsou ale i věci, reálné a potřebné věci, které učit nemůžu.

Inkluzi v předmětu informatiky nepovažuji za problém. Nikdy jsem neměl dítě s asistentkou na předmět informatiky. Někdo k tomu vztah má, jiný ne, ale nikdy jsem neměl problém s žádným žákem, aby to nezvládal. Jednou jsem měl žáka, cizince z Ruska, který měl asistentku kvůli překladu. Neuměl vůbec česky a žádný programy nemáme ani v anglickém jazyce. Tomu jsem dával například programy pro děti nebo jen základní úlohy.

Problémem je v práci učitele informatiky také pojem informatik pro ostatní. Musím řešit tiskárny, internet, webové stránky, kontrolu počítačů, instalace a tak dále. Je toho hodně a lidé za mnou chodí i pro rady ohledně telefonů, výběru počítače, problémů s nimi a mnoho dalšího. Když si nevím rady nebo problém nemůžu vyřešit, spolupracuji s firmou. Ta má na starost síť a podobně. Ve smlouvě mám ICT koordinátor, což znamená, že 3 hodiny mám určené pro správu počítačů ve škole, zajištění chodu tiskáren a podobně. Není to moc, ale alespoň něco.

4) Chtěl/a byste pro práci v tomto oboru něco jinak? Proč?

Ani ne, jsem spokojený. Jen bych si přál do školy pořídit ozobota. Také bych si přál být víc kreativní. Víc do hodin zapojit skupinové práce, projektovou výuku, více zpestřit hodiny informatiky.

5) Je práce učitele informatiky odlišná od představy?

Jelikož jsem nestudoval informatiku, tak jsem si na vysoký škole nemyslel, že by mě to mohlo čekat. Ale dostal jsem nabídku, a protože mě to bavilo (informatika), tak jsem ji přijal. Věci jsem se učil za pochodu. U mých začátků jsem ale instaloval počítače do učebny, kam jsem s disketou instaloval Windows 3.11. To byla úplně jiná doba. Když jsem nastoupil do nové práce, už jsme měli internet, nové počítače i softwary. Oblast informatiky jde velmi rychle dopředu. Nemyslel jsem si ale, že výuka informatiky mi zabere tolik času mimo výuku.

6) Proč jste dostal/a výuku informatiky bez vystudování tohoto oboru?

Vlastně ani nevím. Tehdejší ředitel mi řekl, že na škole budu učit i informatiku a já jsem neprotestoval. Ten obor mě bavil a babí dodnes. Tak jsem na nabídku kývnul a učil se od začátku.

7) Co pro vás bylo nejtěžší v začátcích výuky tohoto předmětu?

Spoustu času stráveného mimo výuku. Bylo potřeba všechno nachystat, nainstalovat, zajistit programy. Bylo to náročné na čas a energii.

8) Máte zájem učit tento předmět i nadále?

Ano. Učím to dost let a baví mě to, takže nemám důvod ho přestat učit.

Respondent 3: Karolína

- ŽENA
- 49
- obor – magisterský obor Matematika + Fyzika + kurz v rámci celoživotního vzdělávání v oboru informatiky + kurz na tvorbu webových stránek
- 18 let praxe jako učitelka informatiky
- První pracovní pozice učitelky informatiky

1) Máte pocit, že jste stále začínající učitel nebo si už spíše připadáte jako učitel profesionál?

Učím už docela hodně let a myslím si, že začínající učitelka informatiky nejsem. Pokud to tedy беру v základech informatiky, které učím, práce s Wordem, Excelem, Powerpointem, tak bych se mezi začínající určitě neřadila. Pokud bychom však brali jiný obsah, který je více specifický, jako třeba stříhání videí, programování, tam bych se za začínajícího učitele označila. Takže záleží, v jakém smyslu a z jakého obsahu je to myšleno.

2) Jaké byly vaše problémy při nástupu do první práce v oboru učitel informatiky?

Když jsem začala učit informatiku, ještě jsem neměla vystudovaný tento obor ani žádné kurzy. Začala jsem to učit, protože mě práce s počítačem bavila a s rozvrhem jsem souhlasila. Plán hodin jsem si tvořila sama, protože ještě nebyly vytvořeny žádné šablony. Až později byl školní vzdělávací plán, který určoval, co se ve kterém ročníku bude učit, ale byl hodně podobný tomu, jak jsem už učila.

V materiálním vybavení jsem problém nikdy neviděla. Vždy to dopovídalo své době, takže je jasné, že dnes mají mnohem lepší možnosti, ale i dříve to bylo na dobré úrovni.

Velký rozdíl vidím ve výchově v rodině. Je hodně znát, když dítě pochází z rodiny, kde se počítač používá a je běžnou součástí, a kde ho nemají a žák s tím nemá žádné zkušenosti. Dříve to bylo mnohem více žáků, kteří neměli počítač. To ale neznamená, že jim informatika nešla. Někteří dokonce naopak byly šikovnější, měli postřeh na klávesnici, dobře se učili novým věcem než ti, kteří znali počítač jen z her a jejich zkušenosti byly omezené pouze na hry.

Problém v chování u žáků jsem viděla právě u těch, kteří počítač měli na úkor těch, kteří ne. Bylo potřeba řešit, aby se nad nimi nepovyšovali, nesmáli se jim a nestupňovaly se konflikty mezi žáky. Je jasné, že v každé třídě je žák, které mu se učitel musí věnovat víc,

za kterým přijde pětkrát za hodinu a jiného si vůbec nemusí všimnout, protože víte, že to zvládá. V každé třídě jsou také žáci, které nedokážou udržet pozornost, které to nezajímá.

Já vyučuji jen pár hodin informatiky, nejsem na škole jako hlavní informatik, takže s počtem hodin jsem spokojená.

Problém s komunikací s rodiči jsem nikdy neměla.

3) Změnili se tyto problémy nebo jsou stejné? Jaké jsou tedy vaše problémy dnes?

Tak změnu vidím u žáků v chování s počítačem. Dnes jsou už spíše jen výjimky, které doma nemají počítač a nemají s tím tedy žádné zkušenosti. Hodně žáků tvrdí, že s počítačem umí, ale spíše umí jen se přihlásit do hry a hrát. Málo kdo z nich umí pracovat ve Wordu, zpracovat text, udělat tabulku v Excelu nebo dobrou prezentaci. Takže i když zkušenosti s počítačem mají, neumí s ním pracovat v praktické rovině.

Dnes i hodně pracujeme s emailem a dalšími komunikačními programy. Takže si s žáky zakládáme maily a učíme se psát správně zprávy. Většina žáků už email má, někteří ho mají z důvodu chytrých telefonů, ale nepoužívají a jiný se s tím vůbec nesetkali. Problém pak je je všechny dostat na stejnou úroveň.

Dříve byli volnější hodiny, dnes už mají každou hodinu naplánovanou a je potřeba toho hodně stihnout. Takže už nedávám poslední minuty v hodině volné, ale pořád pracují. Nedovoluji jim hrát hry ale i z toho důvodu, že si myslím, že toho mají dost doma na počítači i v telefonu, tak není potřeba i ve škole. Když už se najde nějaká volnější hodina, tak ale nesmí na sociální sítě, ty mají zakázané.

Stále je stejné, že na mě lidé koukají tak, že tomu rozumím, a tak chtějí pomoci, když se jim nedaří něco vytisknout, chtějí upravit text. Nebo třeba paní účetní potřebuje poradit v Excelu, vytvořit vzorce a podobně. Tento problém je stejný od začátku. Mě to nevádí, nepovažuji to za problém jako v práci informatika, ale je to věc, která bere čas.

4) Chtěl/a byste pro práci v tomto oboru něco jinak? Proč?

Jediný, co se mi nelíbí, tak je, že žáci vyšších ročníků nebo i na středních školách neumí základy na počítači. Myslím, že je důležité, aby každý uměl pracovat ve Wordu, Excelu a PowerPointu. Protože není nic horšího, než že žák u maturity neumí udělat prezentaci. Myslím, že by bylo dobře, kdyby se tyto základy více opakovali a oprašovali. Samozřejmě je dobré mít hodiny informatiky více, třeba i jako volitelný předmět, kde se naučí

nové věci a více do hloubky. Na ty základy by se ale nemělo zapomínat. Podle mě by měl každý dospělý umět běžně ovládat počítač, protože to usnadňuje práci a každému se to může hodit. I třeba kadeřnici nebo cukrárce, která si nakonec bude chtít udělat živnost a bude potřebovat pracovat s tabulkami.

5) Proč jste dostal/a výuku informatiky bez vystudování tohoto oboru?

Práce s počítačem mě bavila a pořád baví. Takže když jsem dostala příležitost začít učit informatiku, tak jsem to přijala. Přejala jsem starost o tiskárny, nákupy nových technologií, starost o počítače. Šla jsem studovat na celoživotní vzdělávání a chodila jsem na kurzy. Nyní už je na škole přijatý nový ICT koordinátor, který přejímá moji práci a já už mám jen pár hodin, ale stále se o informatiku zajímám a starám se o tyto věci na škole.

Respondent 4: Vojtěch

- MUŽ
- 34 let
- obor – magisterský obor Informatika + Anglický jazyk
- 8 let praxe jako učitel informatiky
- První pracovní pozice učitele informatiky

1) Máte pocit, že jste stále začínající učitel nebo si už spíše připadáte jako učitel profesionál?

Myslím, že jsem se nikdy necítil jako začínající učitel v oboru informatiky. Je to asi způsobený tím, že ve vás lidi vidí někoho, kdo všemu v oblasti informatiky rozumí. Takže jsem vlastně neměl moc šanci být začínající, když jsem vlastně už všechno hned uměl. Pokud to vezmeme ale z hlediska učitele vzhledem k žákům, samozřejmě je vždycky co zlepšovat a měnit. Technologie se rychle mění a žáci taky. Vždycky se budu učit, jak lépe s nimi komunikovat a měnit obsah výuky.

2) Jaké byly vaše problémy při nástupu do první práce v oboru učitel informatiky?

Když jsem nastoupil, bylo poměrně špatné materiální vybavení školy. Soustu věcí jsem si musel zavést sám, jako školní meily, propojení počítačů, nové programy a tak dále. Vedení mi naštěstí dalo volnou ruku, takže všechno, co bylo zdarma nebo na to bylo možné získat peníze jsem mohl zavést do školy. Máme jen jednu počítačovou učebnu, která je i špatně rozložena. Vypadá jako běžná učebna, takže žáci mají počítače před sebou a sedí v řadách, ve předu jsem já a interaktivní tabule. Takže vůbec nevidím, co žáci na počítačích dělají. Kvůli rozložení třídy se pořídila kamera, která je snímala zezadu, abych mohl vidět na jejich obrazovky. Jenže to jsem si připadal jako policajt, který jen hlídá a nevěnuje se pořádně učení. Takže jsem to zase zrušil a chodím po třídě a koukám. Kvůli tomu je komunikace se žáky náročná. Přes monitory na ně nevidím, schválně se schovávají a dělají jiné věci, než by měli.

Teď už jsem si zvyknul na to, že žáci nedělají jen věci do informatiky. Beru to tak, že když mají hotovou práci, kterou jim zadám, splní všechny moje požadavky a stíhají si u toho hrát i nějakou hru, tak ať. Hlavně, aby měli hotový všechno, co po nich chci aWrozuměli tomu.

Velkým problémem na začátku pro mě bylo, že děti ani jejich rodiče nebrali informatiku vážně. Však je to jen informatika. To mě dost štvalo, vůbec to nebrali jako předmět, který jim může pomoci i v životě, spoustu věcí usnadnit a opravdu se s počítačem naučit pracovat. Pak byli velmi překvapení, když dostali z informatiky třeba trojku. Z takového předmětu.

Přesto jako problém vidím malou časovou dotaci. I když máme na škole největší časovou dotaci v okolí, stejně by bylo lepší mít hodin informatiky více.

3) Změnili se tyto problémy nebo jsou stejné? Jaké jsou tedy vaše problémy dnes?

Změnili se hodiny informatiky, kdy jsme zavedli informatiku pro osmou a devátou třídu. Dříve to bylo pro šestou a osmou. To se mi ale zdálo špatný, protože to, co se v šesté naučili, přes rok zapomněli a v sedmičce se to učili znovu. Takhle můžeme pokračovat, stále opakovat a stihneme se naučit mnohem víc. S těmi žáky, které to baví se pak scházíme po škole na takový kroužek, kde pokračujeme v informatice více do hloubky a zúčastňujeme se soutěží. Což je super, ale je to čas, který mi nikdo nezaplatí a je to čistě dobrovolná akce.

Dnes je také rozdíl v komunikaci s rodiči. Dnes je trend mít všechno online, takže je někdy těžké je dostat do školy a promluvit si s nimi. Rodiče si občas stěžují na špatné známky z informatiky, protože je to podle nich pouze informatika, takže oddechový předmět, kde se nic moc nedělá.

Žáci moc neumí využívat počítač. Učíme se základy ve Wordu, Excelu, Powerpointu a také samozřejmě teoretické základní znalosti, práci s internetem a podobně. Žáci ale neumí moc přemýšlet nad systémem a mít informatické myšlení. Například při sčítání v excelu neví, co je to suma, jak to využít a co s tím udělat. Nejsou v hodině matematiky, takže nějaké vzorce je vůbec nenapadnou.

Žákům zadáván úkoly na Officu 365, kde je mi pak i odevzdávají. Mají tam jasně dané zadání, vzorovou ukázkou, jak má práce udělat, prezentace i nápovědy na internetu. Tam jim dávám i známky.

Dnes jsem s výbavou školy spokojen. Spoustu věcí jsem si sem zavedl a zařídil sám, a to díky vedení, které mě podporuje. Protože máme jen jednu učebnu, jsou třídy rozdělené na polovinu, takže je se žáky i lepší práce. Můžu se jim více věnovat a stihneme toho víc, než kdybych měl plný počet žáků ze třídy.

Velkým problémem je práce mimo výuku, a to hlavně pro kolegy. Často potřebují s něčím poradit, pomoci, něco opravit. Je to spousta času navíc, které se mi nezaplátí. Kolikrát danou věc ani neumím a musím se je učit i já sám, ale jsem informatik, takže v očích ostatních umím všechno. Je to velmi náročné. Nyní jsem začal více pracovat s externistou, který se stará o síť, webové stránky a podobně. Také pro tisk vysvědčení a podobně jsem zaučil a pověřil jiného učitele, takže jsem alespoň nějaké úkony předal.

4) Chtěl/a byste pro práci v tomto oboru něco jinak? Proč?

Chtěl bych jinak zařízenou počítačovou učebnu a vytvořit ještě jednu. Na to ale bohužel nejsou možnosti prostorové ani finanční. Také bych chtěl více hodin informatiky, ale ani toho se na úkor ostatních předmětů nedočkám. Chtěl bych zavést soustavné systematické vyučování programování. Myslím, že by to bylo velmi vhodné pro to, aby žáci uměli lépe přemýšlet nad informatikou a viděli to jinak. Aby je napadl jednoduchý vzorec z matematiky, který dávno umí použít i do excelovské tabulky. Myslím, že by to velmi pomohlo, ale otázkou je, kdo by programování učil a kdy.

5) Je práce učitele informatiky odlišná od představy?

Jediným velkým rozdílem je to mě práce mimo výuku, které je hrozně moc. Je potřeba to nějak eliminovat a více učitelů naučit s technikou. Často se jedná o jednoduché opravy, které by sami zvládli, kdyby byli poučeni a více v tomto oboru vzdělání.

Respondent 5: Tadeáš

- MUŽ
- 43 let
- obor – magisterský obor Základy techniky + fyzika (později kurzy v oblasti informatiky)
- 10 let praxe jako učitel informatiky
- Druhá pracovní pozice učitele informatiky

1) Máte pocit, že jste stále začínající učitel nebo si už spíše připadáte jako učitel profesionál?

Ano. I přes to, že už to dělám několik let, myslím si, že v některých oblastech jsem stále začínající učitel. Jsou oblasti, ve kterých si troufnu říct, že jsem pokročilý, v některých si myslím, že i zdatný. Ale technologie se stále vyvíjejí a objevují se nové oblasti, takže v tom jsem stále začínající.

2) Jaké byly vaše problémy při nástupu do první práce v oboru učitel informatiky?

Prvotním problémem bylo vytvořit se vztah se žáky. Umět s nimi mluvit, aby mi rozuměli, povídali si se mnou, a přesto si udržel respekt. Je to docela náročné, protože v každé třídě je někdo, koho ta výuka nebaví, nezajímá a tím ruší i ostatní. Je těžké vytvořit takový obsah hodiny, který by zabavil alespoň téměř všechny a nerušili výuku ostatním.

Při komunikaci s rodiči často využíváme email nebo přes bakaláře. Někteří se vymlouvají na to, že doma nemají počítač nebo připojení k internetu. Všude jsou dnes knihovny s přístupem na internet nebo určitě někoho mají ve svém okolí. Proto to беру spíše jako výmluvu, ale není to časté. Většina rodičů velmi dobře spolupracuje a když jsou rodičovské schůzky, tak opravdu většina přijde.

Materiální vybavení je špatné. Máme jednu počítačovou učebnu, kde je 24 počítačů, jednu učebnu s interaktivní tabulí, která se využívá pro výuku cizích jazyků. V ostatních učebnách je obyčejná tabule a projektor. V učebnách nejsou počítače, každý pedagog má svůj notebook, který jsme získali díky dotacím MŠMT. Od doby, kdy jsem nastoupil se škola snaží materiální vybavení zlepšit, ale jde to pomalu a těžko se získávají finance.

Pro mě je také náročné být informatikem pro své kolegy. Nemám obor informatiky vystudovaný, ale ve chvíli, kdy jsem začal počítače vyučovat, vypadá to, že rozumím všemu.

Chtějí po mě spravit počítače, vybrat telefony, radit v bakalářích, poradit s tiskem, opravit tiskárny a mnoho dalšího. Je to poměrně náročné a učím se tyto věci za pochodu.

3) Změnili se tyto problémy nebo jsou stejné? Jaké jsou tedy vaše problémy dnes?

Tento rok jsem přistoupil na to, že budu ICT koordinátor. To znamená, že mám oficiálně na starost tiskárny, připojení, opravy počítačů, instalace, aktualizace a všechno okolo. Je to velmi náročné a člověk těmito věcmi tráví mnohem víc času než výukou a přípravou na ni. Mohu spolupracovat s technikem, který vyřeší věci, které nezvládnou nebo nestíhám. Někdy na něj čekáme ale i týden, někdy je s nimi špatná komunikace a domluva, takže v danou chvíli je to poměrně problém.

Mám pocit, že změnou je chování žák v tom smyslu, že jsou mnohem víc drzí, mají pocit, že můžou téměř všechno. Mám porovnání s výukou na sídlišti ve městě a tady (na vesnici) a je to tu nesrovnatelně lepší. I přes to se ale celková kázeň žáků zhoršuje.

Dnes jsou problémová sociální sítě. Všichni je mají, i když by vzhledem ke svému věku neměli. Z toho důvodu je nemůžeme učit, jak správně a bezpečně se na těchto sítích chovat, i když by to bylo aktuální a potřebné.

Chtěl bych zvýšit hodinovou dotaci pro informatiku a taky posunout výuku na sedmou, osmou a devátou třídu. Myslím, že by pak bylo mnohem snadnější v pokračování naučených dovedností a znalostí a mohli bychom se tématům více věnovat a procvičovat. Hodinovou dotaci teď máme pro každý ročník jednu hodinu týdně, což nestačí.

Obsah hodin si určuju sám. Hodně vycházím ze školního vzdělávacího programu, ale některé části si upravuju podle sebe. Více se věnujeme práci ve Wordu, Excelu a PowerPointu, protože si myslím, že je důležité, aby to žáci uměli. Toto využijí na jakékoliv střední škole i později v životě a je dobré, když umí zpracovat pěkný textový soubor nebo prezentaci.

4) Chtěl/a byste pro práci v tomto oboru něco jinak? Proč?

Na naší škole je výuka informatiky v páté třídě, v osmé a deváté. Chtěl bych to posunout na sedmou, osmou a devátou. Když to máme takhle, tak to, co se naučí v páté třídě žáci zapomenou a v osmé se to vlastně učí znovu. Takže by bylo lepší, kdyby byla informatika v ročnících po sobě, mohli bychom je naučit víc a postupně navazovat a opakovat.

Do oblastí, které vyučujeme bych chtěl přidat i informace a práci se sociálními sítěmi pro devátý ročník. Je to věc, kterou mají téměř všichni bylo by dobré je naučit s tím pracovat a být v dnešní době.

Také bych rád zavedl práci s modernějšími programy, které by mohli využít. Jako střih videa, písniček, úprava fotek a podobně.

Mým cílem je také zlepšit počítače a připojení k internetu, což je ale běh na dlouhou trať. Potřebujeme získat finanční podporu nejen na lepší a novější vybavení počítačů, ale i celé učebny.

5) Proč jste dostal/a výuku informatiky bez vystudování tohoto oboru?

Já vlastně ani nevím. Uměl jsem pracovat s počítačem, radil jsem kolegům, a protože se zrovna sháněl učitel informatiky, nabídli to mě. Já jsem to přijal a od té doby učím i informatiku.

6) Co pro vás bylo nejtěžší v začátcích výuky tohoto předmětu?

Nejtěžší pro mě v začátcích bylo přijít na systém v hodině. Jak zkoordinovat to, co je chci naučit s různými úrovněmi žáků. Udělat hodinu tak, aby je bavili, zaujala a něco nového se naučili.

7) Máte zájem učit tento předmět i nadále?

Zájem učit informatiku i nadále ani moc nemám. Klidně bych pár hodin informatiku učil, ani mi moc nevadí ta práce okolo, ale rozhodně bych to bral v mnohem menší míře, než je to teď. Vystudoval jsem techniku a fyziku. Fyziku částečně učím, dílny ale vůbec a učí to někdo, kdo to nemá vystudovaný. Chtěl bych učit svoje předměty a k tomu klidně i částečně informatiku.

Respondent 6: Pavla

- ŽENA
- 40 let
- obor – magisterský obor Matematika + chemie
- 4 roky praxe jako učitel informatiky
- První pracovní pozice učitele informatiky

1) Máte pocit, že jste stále začínající učitel nebo si už spíše připadáte jako učitel profesionál?

Ano, jsem. Učím to teprve chvíli a nemám tento obor vystudovaný, takže opravdu jsem začátečník. I přes to, že učím pouze v páté třídě, tedy půl roku spíše teorii a druhé pololetí praktické věci jako word a excel a podobně, tak se stále učím v tom, jak tento předmět vlastně učit.

2) Jaké byly vaše problémy při nástupu do první práce v oboru učitel informatiky?

V komunikaci se žáky jsem problém neměla ani nemám. Je to možná tím, že učím informatiku pouze v páté třídě, kde kázeň žáků zvládám dobře, a to i náplň hodiny.

U žáků je velmi znát, jak se pracuje s počítačem v rodině, a jestli počítač vůbec mají. Žáci, které doma mají počítač, mají povoleno na něm být a pracovat lépe umí na klávesnici a nebojí se práce na počítači. Oproti tomu žáci, kteří tuto možnost nemají potřebují více času. Ale neznamená to, že jsou méně šikovné. Naopak někteří se velmi rychle učí. Žáci si často myslí, že na počítači skvěle umí jen proto, že na něm hrají hry. Ve skutečnosti se umí ale jenom přihlásit a mačkat na pár tlačítek. V tu chvíli pak mají výhodu ti, kteří se učí od začátku.

Materiální vybavení je docela dobré. Máme 22 počítačů v počítačové učebně, která je uzpůsobená výuce informatiky. Počítače jsou po obvodu učebny a dvě řady proti sobě uprostřed plus učitelský. Také je v učebně projektor, aby všichni žáci viděli, co učitel dělá. V ostatních třídách jsou projektory a plátna. Interaktivní tabule nám chybí. Myslím, že by pro výuku byly super, bohužel je těžké získat finance. Vedení mi dává volnou ruku ve volně stažitelných programech. S těmi, které se musí platit je trochu problém, ale pokud uznám za velmi vhodný pro výuku, snaží se mi vyjít vstříc.

3) Změnili se tyto problémy nebo jsou stejné? Jaké jsou tedy vaše problémy dnes?

Z mého pohledu je mnohem horší kázeň žáků. Jsou více drzí a dovolují si více než dřív. Poznávám to už v té páté třídě.

Problém vidím také v tom, že máme dvacet počítačů na dvacet dětí. Když jeden nefunguje, musím ho buď opravit nebo dát dva žáky na jeden počítač, což je pro výuku informatiky nevhodné. Člověk musí v těchto hodinách hodně improvizovat, opravovat rychle, na místě, a přitom udržet výuku. Nejtěžší je, že ve třídě máte různé úrovně znalostí s počítačem. Ti, kteří to zvládají se při hodinách nudí, někteří to během hodiny nejsou schopni stihnout. Třída se tak hodně rozděluje a jedete paralelně třeba čtyři výuky. Nechci, aby se ti lepší v hodinách nudili, chci, aby se dále rozvíjeli a dělali dál nebo lépe, jenže je to na organizaci hodiny velmi náročné. Někteří ale mají pocit, že všechno umí, a nakonec sotva splní zadaný úkol.

Hodinová dotace je velmi malá. V páté, osmé i deváté třídě je pouze jedna hodina týdně. To stačí k probrání pouze základů, ale nestihneme to probrat více do hloubky, procvičovat a učit se novým věcem.

Obsah hodin informatiky беру podle školního vzdělávacího plánu. Jsem s ním spokojená, myslím, že je velmi dobře udělaný na naše podmínky počtu hodin. Nejvíce se žáci zaseknou na práci s klávesnicí. Neumí napsat velká písmena, využívat klávesové zkratky, upravit text. Vlastně napsat hezkou textovou část, upravenou je asi nejhorší.

4) Chtěl/a byste pro práci v tomto oboru něco jinak? Proč?

Chtěla bych mít k dispozici buď více počítačů nebo rozdělení dětí na poloviny. Často se stane, že se něco porouchá a žáci pak musí být ve dvojici, což je pro výuku informatiky špatné.

Chtěla bych, aby bylo více hodin informatiky, alespoň pro jeden ročník a výuka probíhala tři ročníky za sebou, ideálně šestá, sedmá a osmá třída.

Bylo by lepší, kdybychom měli lepší vybavení počítačů, lepší internetové připojení, interaktivní tabule ve třídách. To je ale otázka financování.

5) Je práce učitele informatiky odlišná od představy?

Jako učitelka informatiky jsem byla povolána od vedení, takže jsem si moc představ nestihla udělat. Nikdy jsem netušila, že budu učit informatiku. Práci jako učitelka informatiky jsem přijala tak, jak je, snažím se improvizovat, stále vymýšlet něco nového.

6) Proč jste dostal/a výuku informatiky bez vystudování tohoto oboru?

Práce učitelky informatiky mi byla přidělena, protože vedení potřebovalo učitele informatiky pro páté třídy a já jsem prý technický typ. Práce s počítačem mi nikdy nevadila, a tak jsem to přijala. V páté třídě stejně probíráme první pololetí spíše teorii a druhé praktické věci. Jde pouze o základy ve Wordu, PowerPointu a Excelu, takže je to v pohodě.

7) Co pro vás bylo nejtěžší v začátcích výuky tohoto předmětu?

Pro mě bylo nejtěžší uhlídat všechny žáky ve třídě, aby dělali to, co mají. Ve dvaceti je to opravdu náročné, protože se jim potřebujete věnovat hodně individuálně.

8) Máte zájem učit tento předmět i nadále?

Ano, mám zájem učit informatiku i v dalších letech. Baví mě to.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Libuše Janišová
Katedra:	Katedra technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	PhDr. Jaromír Basler
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Problémy začínajícího učitele informatiky základní školy
Název v angličtině:	Problems of novice teachers of informatics in secondary school
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na problémy začínajícího učitele informatiky na druhém stupni základní školy. Teoretická část se zabývá pojmy, které jsou spojené s danou tematikou. Praktická část je zaměřena na kvalitativní výzkum, který se zabývá problémy učitelů informatiky na druhém stupni základních škol v okrese Svitavy.
Klíčová slova:	Začínající učitel, učitel, informatika, základní škola, problémy učitele
Anotace v angličtině:	This bachelor's thesis focuses on problems novice teacher of informatics at the secondary school. The theoretic part deals with terminology connected to the topic. The practical part consist of problems teachers of informatics at the secondary school in the district of Svitavy.
Klíčová slova v angličtině:	Novice teacher, teacher, informatics, primary school, problems of teacher
Přílohy vázané v práci:	1
Rozsah práce:	59 stran (78 stran včetně příloh)
Jazyk práce:	CZ

